అంకితము

నా ఇష్టదైవము, శ్రీ వేంకటరమణునికి

ఆయనలో ఇమిడిపోవాలని ఆశపడే రమణులకు...

కం॥ **హరియేమనెనే అలిగెనొ**
వెరపందిన నాయికలును వేదనజెందన్
కరిగెడి వేంకటపతికిని
తరుణులకిది అంకితమ్ము ధన్యత నిత్తున్.

తా॥ “హరి యేమన్నాడే, ఒకవేళ నాపై అలిగాడా? ఇక యెన్నటికీ మమ్మల్ని చూడడా” అని భయపడి దుఃఖిత అయిన తన నాయికనావిధంగా చూచి కరిగిపోయే తిరుమల శ్రీవేంకటరమణునికి, ఆయన తరుణులకు ఈ కృతిని నాకు ధన్యత కలుగునట్లు అంకితమిచ్చెదగాక!

(సంపుటి - IV)

“హరి యేమనెనే అలిగెనో”

అలమేలుమంగమ్మతో అలనాటి హరి అనురాగ పరిమళం

ఆత్మ పరమాత్మల ఐక్యము

ఇది

అన్నమయ్య పదకవితకు అమరవాది పరిచయం

శ్రీరస్తు

శుభమస్తు　　　　అవిఘ్నమస్తు

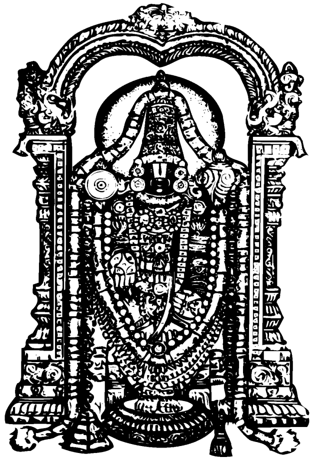

హరి యేమనెనే అలిగెనో

ఎన్నుకొన్న

అన్నమయ్య మధురకీర్తనలకు

పరిచయ పరిమళము

రచన

అమరవాది సుబ్రహ్మణ్య దీక్షితులు

M.Tech.

కం॥　శ్రీధరుడు వేంకటేశుడు
ఆధారం బవనిసతికి అన్నులమిన్నొ
మాధవి అలమేల్మంగకు
రాధమ్మకు హరిని వలచు రమణులకెల్లన్

హరి యేమనెనే అలిగెనో

(సంపుటి - IV)

మొదటి ప్రచురణ

మార్చి 2014

రచన

అమరవాది సుబ్రహ్మణ్య దీక్షితులు

వెల : **అమూల్యం**

ప్రతులకు :

ఫ్లాట్ నెం. 5, ప్లాట్ నెం. 61, సిద్ధార్థ నగర్,

హైదరాబాద్ - 38. ఫోన్ : 093930 21360

డి.టి.పి. ప్రింటింగ్ :

కె.వి.ఆర్.

98495 79345

తరలము॥

వలను కానిది మోహమేనను భావనమ్మిక నిక్కమే!!
చెలువమొప్పగ వేంకటేశుని చింతతోరగిలేను రా
తలచినంతనె కూడవచ్చెడి తాను నేడిటరాదుగా
కొలిచి యెవ్వతెకాగిలించెనొ కోటియాసలుతీరగా

సీ॥ చదువుల దిట్టనంచెదురేది యనుకొంటి
తిరుమలేశా! నీకు శరణు శరణు

నిపుణుండ నేనంచు నీల్గితి చితికితిన్
మురవైరి శ్రీహరీ! శరణు శరణు

ధనమదంబెక్కంగ తాలిమి అడుగంటె
సప్తగిరీంద్ర! నీ శరణు శరణు

తే.గీ.॥ కండ్లు విచ్చెను పొరలన్ని కరిగిపోయె,
వెనక జన్మల కవనంబు వెలికి వచ్చె
కరుణ నీ దారి బట్టితి దారులందు
స్థిరమువేంకటనాయకా! శరణుశరణు.

హరి యేమనెనో అలిగెనో

(సంపుటి - IV)

ఎన్నుకొన్న అన్నమయ్య మధుర కీర్తనలకు
పరిచయ పరిమళము

విషయ సూచిక

క్ర.సం.	కీర్తన వివరము	సంపుటము/సంఖ్య	పేజి
1.	అంతేసి మేమెరగము ఆడువారము	27/327	28
2.	అందరి కొక్కటే జాలు	22/63	42
3.	అన్నిటాజాణడు అలమేలంగపతి	27/562	14
4.	అలమేలు మంగపతియన్నిటా	22/537	47
5.	ఆడుజన్మమే మాకు	22/128	37
6.	ఆడుజన్మమే మేలు అందరికిని	27/399	17
7.	ఆడేనంటా వచ్చె నారగించలే	22/139	33
8.	ఆనతీయవయ్యా యేమిటానద్దము	27/396	22
9.	ఇంకనైన మొక్కవే నీవిన్నిటికీ	27/397	18
10.	ఇంతవుపకారినైతినిదినీకు	27/389	29
11.	ఇంతగా జేసెగా యింతి కన్నుల నగవు	6/20	8
12.	ఇన్నిటా నీతని చిత్తమెరిగి	27/478	16
13.	ఈడేరని యట్టివలపేటికమ్మా	6/21	10
14.	ఊరకుండవే చెలియా	22/281	44
15.	ఎంత మాయలవాడే యెంచిచూడ	6/22	1
16.	ఎంత సింగారించేదే	22/130	35
17.	ఎక్కినవానికి జూడయేనిగె	27/177	19
18.	ఎటువంటిమోహంబు యెటువంటి	6/178	6
19.	ఎట్టు గడిపీనోదైవ	22/29	34
20.	ఎట్టు గడియించెనమ్మ	6/23	2
21.	ఏమి నోము నోచినదో యీయింతి	22/520	46

22. ఏమిసేయగ వచ్చు నిట్టుండు	6/38	7
23. ఓయమ్మ నీలిలుడడే	22/69	38
24. ఓయమ్మ యశోదవద్దన్న మానదు	27/395	26
25. కపటములిక నేలే కన్నులెదుట	27/225	27
26. కానీవయ్యా అందుకేమికాదనేన	27/179	20
27. గాడిదిగూడకుండ	22/92	40
28. గొల్లదోమటాయనేడు	27/365	13
29. చిత్తగించు నీవాపెను చెన్నరాయ	27/328	25
30. చీరలియ్య గదవోయీ చెన్నకేశవా	27/317	12
31. చెల్లుబడిగలవాడు సేసిన	22/76	36
32. తామొకరినాడుదురు తమనేరాలెంచు	22/17	32
33. దొడ్డదొరతానైతే	22/38	39
34. నడివిడి మాటలు నాయమా	22/304	48
35. నాకు నిన్ను చూచినవ్వు	22/503	50
36. నీపాపమావోరీనిచ్చగాల	22/122	41
37. నీవేల తిట్టేవు నన్ను నీచేతలే	22/275	49
38. నేరుతువు కరియమాణిక్కెదేవుడా	27/145	23
39. నిచ్చనిచ్చ జేకొనునివాళి	22/129	31
40. ప్రేమముతో నిందరిని బెండ్లాడితివి	27/104	24
41. బయలీదించకురే తమకపు	6/177	9
42. మగవానితోటి బలిమి మగువల	22/511	45
43. మచ్చికల మఱపులకు మదన	6/38	4
44. వద్దు వద్దు కోపము వదిన	27/178	21
45. వారిగో వీరిగో వాడలవాడల	27/388	30
46. వావిగాదు నీకు నాకు వద్దు	6/137	3
47. వీనులు చల్లగా ఇట్టే వినేగాక	27/477	15
48. వెఱవక యింత విన్నవించు	6/37	5
49. సుదతులు తీరే సోబనము	22/89	43
50. సోబనము సోబనము చూడరె	22/538	51
51. క్షితినిట్టి నేరుపు సీతాదేవికి	27/57	11

ప్రార్థన

కం॥ శ్రీకర వేంకటరమణా!
సాకారము నీదు రూపు సాధుమునులకున్
చేకొని యీనా రచనను
నాకీయవె తిరుమలేశ! నయమున్ జయమున్.

చం॥ నెలతలపైన మోహమున నీరజనాభుడు వేంకటేశుడై
కొలువయినాడురా భళిర! కొండలకోనల నిల్చినాడురా,
చెలువపు భక్తకోటికిని చిందెడి కోర్కెలదీర్చు రాయుడై
వెలసెను జెప్పెదన్ గొనుడు విందగు కైతల సౌరభంబులన్.

ఉ॥ ఎవ్విధిలోతు బావిగని యెన్నడు జెప్పగలేమొ లోతు ఆ
రవ్వల వేంకటేశ్వరుని లాగులు జెప్పటు యేరికౌనురా
నవ్వులు నిండువేళ మన నాథుడు వాడని నమ్మలేము, పో!
క్రొవ్వు కరంగినన్ శరణుకోరుట తథ్యము, నన్ను నమ్ముడీ.

ఆ.వె॥ ఎన్నరానివాడు ఏడు కొండలవాడు
ఎవని మొదట గాచు నెట్లు తెలియు?
శరణు శరణు యనుట సర్వోత్తమంబైన
దారివాని నరయ తగినదదియె.

కం॥ మదమెక్కి హరిని మఱతురు
వదలని వైభవములున్న వదలనదదియే,
వదిలెద వలదని సంపద
పదగాతువు వేంకటేశ! పదములబడితిన్.

చివరికి వినండి. కొంతమంది అల్పజ్ఞానంతో అన్నమయ్య బూతుకీర్తనలు చెప్పాడని ఆ రోజుల్లో తమ అక్కసును వెళ్ళబోసుకొన్నారు. అటువంటి వారు నేటికాలంలోనూ వున్నారు. వారందరికీ కనువిప్పే నామాటలివే. పండితులు అన్నమయ్య శృంగార కీర్తనలను పరిష్కరించి ఆ కీర్తనలలోని నాయకుడు పరమాత్మ, నాయిక పరమాత్మ సంగమం కోరే ఆత్మ అని విశదీకరించారు. జనబాహుళ్యానికి వారు స్త్రీ పురుషులనిపిస్తే వారు భగవంతుని పాఠశాలలో ఎల్.కె.జి. విద్యార్థుల క్రింద లెక్క అన్నమాట. మరి పి.హెచ్.డి. అంటే ఆత్మ పరమాత్మను చేరుకోవటం, జరిగేనా? ఏమో! శ్రీహరికే తెలుసు.

అందుకే మనం ఈ అద్భుత సాహిత్యాన్ని మధురకీర్తనలు అందాము. అన్నట్లు ఇవి సరసము చిందించే సరసకీర్తనలు కూడా.

తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానములవారికి సదా కృతజ్ఞుడను

Please visit: **geetadeeksha** in google Network,

for my other works

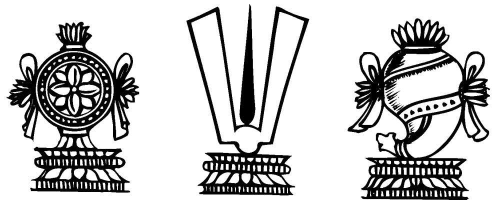

హరి యేమనెనే అలిగెనో

తొలిపలుకు

అన్నమయ్య శృంగారకీర్తనలు ఇదివరలో ఏలుకో శృంగారరాయ అనే పేరుతో మున్నుడి, భావవివరణలతో 101 కీర్తనలు అందించాను. ఈనాడు మళ్ళీ అన్నమయ్య సరసకీర్తనలను, శృంగార కీర్తనలను అన్నమయ్య మధుర కీర్తనల పేరుతో అందిస్తున్నాను. వీటికి 'హరి యేమనెనే అలిగెనో' అనే సంపుటిగా వెలువరిద్దామని సంకల్పం.

శ్రీవేంకటేశ్వరుని కృపా కటాక్షవీక్షణముంటే ఈ నాప్రయత్నం వెలుగులోకి వస్తుందని నా అపార నమ్మకం ఆపై కొండలరాయని దయ, నా ప్రాప్తము. నేను ఇదివరలో అన్నమయ్య శృంగార కీర్తనలు తీసుకొన్నప్పుడు "రవ్వా శ్రీహరి" గారి నిఘంటువు నావద్దలేదు. అందువలన ఆనాడు నేను ఎక్కువ శ్రమపడవలసి వచ్చింది. ఈనాడు ఆ కష్టంలో సగం పడితేచాలు గట్టెక్కవచ్చని నా నమ్మకం.

ఆ పురుషోత్తముడే ఏదో ఒక దారిచూపిస్తాడు. దీనిలోనే గాయకులు రాగంకట్టి పాడిన కొన్ని కీర్తనలను యెన్నుకొన్నాను. సాహిత్యపరంగానేకాక సంగీతపరంగా కూడా ఈ సంపుటి అందరినీ అలరిస్తుందని నా ఆశ.

"హరి నీమయమే అంతాను" అనే పేరుతో నేను శ్రీవేంకటరమణుని కృపవలన 375 అన్నమయ్య శృంగార, భక్తి, వైరాగ్య, తత్త్వ చింతన కీర్తనలు 4 సంపుటములుగా వెలువరించాను. శృంగార కీర్తనలన్నీ వివరిస్తే రసికలోకానికి తప్ప, శరణాగతులకు పెద్ద ఉపయోగకరము కాదేమో అని నామట్టుకు నాకనిపించింది. మనకు లభ్యమైన అన్నమయ్య కీర్తనలన్నీ సింహభాగము శృంగార కీర్తనలే. అయినా నేటి సమాజంలో అన్నమయ్య కీర్తనలు వినేవారేకానీ విశ్లేషించిన తాత్పర్యవివరణ చదివేవారు కోటికొక్కరు. ఒకవేళ చదివినా రెండవ పర్యాయం చదివేవారుండరు. మరి అన్నమయ్య అన్నట్లు వరద ఆగిపోయాక అడ్డుకట్టవలన లాభమేమి? కానీ అన్నమయ్య కీర్తనలు పాఠకలోకానికి పరిచయం చేయాలనే నాకోరిక తీరనిది. అందుకనే

అన్నమయ్య శృంగార కీర్తనలను పాఠకలోకానికి పరిచయం చేస్తే చాలు అనే సత్సంకల్పంతో నా ప్రయత్నానికి "హరియేమనెనే అలిగెనో" అని నామకరణంచేసి శ్రీకారం చుట్టాను.

ఒకవేళ ఈ శృంగార కీర్తనలకు విడమరచి భావవిశ్లేషణ చేసినా ఇక్కడ చూపిన విధంగా వస్తుంది.

భావవిశ్లేషణ:

ఓ చెలియా! హరి నామాటవిని యేమనెనే (ఏమని అన్నాడే?) కొంపదీసి అలిగెనో (అలిగినాడాయేమే?) విరహినై నేనుండ (నేనింత విరహ బాధతో వేదన చెందుతుంటే) యీవేళ ఇంకా రాడేలనే?

మళ్ళీ మళ్ళీ తనను నా మాటలతో కొసరను (ఆక్షేపించను) అని వేడుకొన్నాను కదా! అతిశయించిన హరి యేమనినాడే. తరుణులందరూ వచ్చేశారు కదా! ఇంకా తాను అక్కడనేవున్నాడు. కారణమేమిటే? ఎరవెరవై (విలక్షణముగా) నున్న ఆతడు అప్పుడు తాను నా గురించి యేమనినాడే?

ఓ చెలీ! నావాకిటిదాకా వచ్చి తిరిగెనట (మరలిపోయెనట), నావిభుడు. కారణమేమైవుంటుంది? తానెందుకలా చేశాడో చెప్పినాడా? ఈ రాకపోకల (వచ్చీపోవుటలోనే) తెల్లవారేటట్లుంది. ఈకడ (ఇప్పుడు) తుదమాట యేమనెనే (తన ఆఖరి మాటగ యేమి చెప్పమంటాడే.)

ఓ చెలియా! నా తలపులో ప్రియము (నా మనస్సులో అతని నెంత ప్రేమిస్తున్నానో) తనకే తెలుసును కదే! తన మనసులో మాట యెలుగెత్తి యేమనెనే (గొంతువిప్పి ఏమీ చెప్పలేదా?) ఇప్పుడు ఆయనగారు నామాట యేమి వింటున్నాడని? తానే బలవంతంగా వచ్చి ఆ శ్రీవేంకటేశ్వరుడు నిన్ను నన్ను కూడినాడు కదా! దాని గురించి యేమనినాడే?

దీనివలన ప్రయాస తప్పించి విశేషఫలితము నాకు కనిపించలేదు. బాగా ఆలోచించి ఒక కృత నిశ్చయానికి వచ్చాను. ఈ "హరియేమనెనే అలిగెనో"లో యెన్ని సంపుటములు చేస్తానో తెలియదు కానీ ప్రతి శృంగార కీర్తనకు

హరి యేమనెనే అలిగెనో

"పరిచయపరిమళం" వ్రాసి అన్నమయ్య ఆరాధన కొనసాగిస్తాను. శ్రీవేంకటేశ్వరుని నామస్మరణ యెలాగూ ఇందులో భాగమే కదా!

శృంగార కీర్తనలంటే చదువరిలో శృంగారభావాలను తట్టిలేపేవి. జావళీలు ఆ కోవకే చెందుతాయి. జయదేవుని అష్టపదులవలె, అన్నమయ్య కీర్తనలలో కూడా అశ్లీలతకి తావులేదు. అష్టపదులలో హరి దర్శనమైతే ఇక్కడ శ్రీవేంకటేశ్వరుడు శృంగారరాయడు. అలమేల్మంగమ్మ, ఆమెచెలికత్తెలు, వేంకటేశుని పరివారంలోని స్త్రీలు కీర్తన పాడుతున్నారు అన్నట్లు వుంటాయి. కొండొకచో అన్నమయ్య తనే నాయికా నాయకులకు సలహాలిస్తారు. అప్పుడూ ఆయనా స్త్రీగా ఆ కీర్తననాలపిస్తున్నారా అనిపిస్తుంది. నాకు ఇవి శృంగారకీర్తనలన్న భావం రాదు. ఇవి అన్నమయ్య మధుర భక్తిని ప్రతిపాదించే మధుర కీర్తనలు. సరసత్వము గలవికాబట్టి సరస కీర్తనలు అనికూడా అనవచ్చును. అన్ని కీర్తనలూ దాదాపు ఒకే పంథాలో నడిచినందువల్ల పునరుక్త భావన కొండొకచో కలుగవచ్చును. మరి మన నాయకీ నాయకులు మానవమాత్రులు కారుగదా! జగత్పిత, జగన్మాతలు వారు.

ఏది యేమయినప్పటికీ ఈ మధుర కీర్తనలకు పరిచయ పరిమళం మాత్రమే అందించడం జరిగింది. కొన్ని తెలుగు మాటలకి కూడా అర్థం చెప్పవలసి వచ్చింది. ఎందుకంటే అది 600 ఏళ్ళ క్రిందట నేటి రాయలసీమ మాండలిక భాష. అటువంటి సందర్భాలలో చదువరుల సౌకర్యార్థం కొన్ని పదములకు నేటి తెలుగు అర్థం ఇవ్వటం జరిగింది. అలాగే కొన్ని కీర్తనలలో తమిళ, కన్నడ పదములు కూడా ఆనాటి వాడుకవలన మనకు కనిపిస్తాయి.

ఈ కీర్తనలు ప్రత్యేకించి రసిక భావనలున్న భక్తులకు. ఇరవైయేళ్ళలోపు వారికి, అరవై యేళ్ళు పైబడిన వారికి కాదు. అలాగని వారు చదువరాదని నా అభిప్రాయము కాదు. పచ్చి మామిడికాయ, బాగా మగ్గి మెతకబారిన మామిడికాయ తినలేం కదా! ప్రౌఢులకు ప్రింటు సన్నగా వున్నా పర్వాలేదని ఈ "హరియేమనెనే అలిగెనో" పేజీకి ఒక్క కీర్తన పరిచయ పరిమళంతో సహా అందిస్తున్నాను. ఆస్వాదించండి.

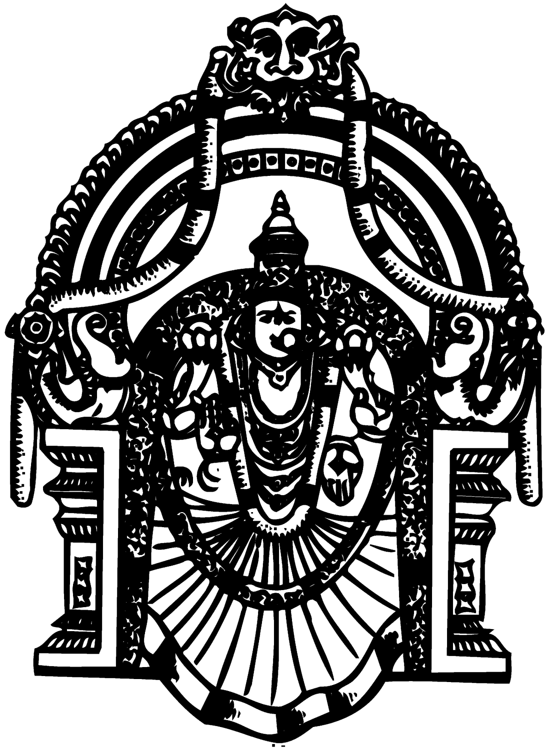

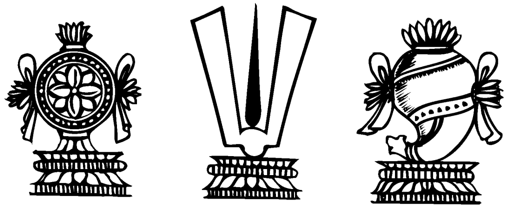

సంఖ్య : 36 సంపుటము : 6 పుట: 26 రాగం : శంకరాభరణం

4 **మచ్చికల మఱపులకు మదనబాధల మేను**
వెచ్చినా నేమిటను విడువదీబాధ. ॥**పల్లవి**॥

తను వయో మదమునకుఁ దమకములచే బాధ
గొనకొన్న తమికి రతికోర్కి బాధ
అనుభవనరతికిఁ బాయని ప్రేమముల బాధ
ఘనకూటమికి వియోగములచే బాధ ॥**తను**॥

తఱి విరహ వేదనకు తలపోఁతచే బాధ
పఱచుఁదలఁపులకుఁ దాపముల బాధ
తఱచు తాపంబులకుఁ దడఁబాటుచే బాధ
పఱివోనినేర్పులకు పరవశము బాధ. ॥**తను**॥

అలరు సింగారముల కలపుఁ జెమటల బాధ
చెలియ చెమటకుఁ దావిచేతి బాధ
కలికితనములకు వేంకటవిభుని రతిఁ గూడి
కొలఁదికిని మిగులు సిగ్గులచేత బాధ. ॥**తను**॥

పరిచయ పరిమళం :

అన్నమయ్య ఈ మధురకీర్తనలో విరహబాధ యెంత సహింపలేనిదో నానా బాధలను వివరిస్తున్నారు. మచ్చిక (మోహము), మఱపు, మదనబాధలు మనిషి దేహానికున్న బలహీనతలు. ఈ దేహము. వెచ్చినా (కాలిపోయినా) ఈ బాధ విడువదు. ఏమి చెప్పగలము? యౌవన మదమునకు తమకములచే బాధ తప్పదు. మరి ఆ తమకమునకు రతికోర్కెచే బాధ తప్పదు. రతి అనుభవానికి విడువలేని ప్రేమచే బాధ తప్పదు. మరి ఆ ప్రేమవలన కూటమి ఆపైన కూటమికి వియోగబాధా తప్పవు సుమీ! ఇక వియోగమువల్ల వచ్చే విరహవేదనకు తలపోత (ఆలోచనలు) బాధ కలిగిస్తాయి. ఆ తలపోతలకేమో తాపములచే బాధ కలుగుతుంది. ఆ తాపమునకు తడబాటు (తత్తరబాటు) వలన బాధ తప్పదు. ఆ తడబాటుచేత క్షీణించని నేర్పులకు పరవశత్వంతో బాధ తప్పదుగాక తప్పదు. ఇకపోతే పరవశించి చేసే శృంగారములకు అలసట వలన వచ్చే చెమటలతో బాధ తప్పదు. ఆ చెమటలకు తావితో బాధ. దానివలన కలికితనమూ చెడుతుంది. అది కలిగిన వేంకటేశ్వరునకు మితిమీరిన చెలియసిగ్గులచే బాధ.

★ **తఱి**–తరువాత ★ **పఱివోని**–క్షీణించని ★ **తావి**–వాసన ★ **కలికితనము**–దిట్టతనము

సంఖ్య : 22 సంపుటము : 6 పుట: 17 రాగం : శుద్ధ వసంతం

1 **ఎంతమాయల వాఁడెంచి చూడఁగ వీఁడు**
ఇంతి యీతనిరూప మెవ్వరెఱుఁగుదురు. ॥**పల్లవి**॥

తెలుపు జలములలోన తెప్పవలెఁదేలీనే
తలఁకి పాతాళమున దాఁగియుండీనే
కెలసి తనకన్నులను కెంపువగాఁ జేసీనే
నెలఁత భీకరముగా నేఁడు నవ్వీనే. ॥**ఎంత**॥

ఒరపుగా భూదాన మొకరిఁదా నడిగీనే
తరుణి భూమొక్కరికి ధారవోసీనే
మరలి పద్మజుని మనుమనినైనఁ జంపీనే
పరచుఁదనమున వృథా పాలుమాలీనే. ॥**ఎంత**॥

పలుమారు తన సిగ్గు బయటఁ బడవేసీనే
కలికితనమునఁ దాను గడవఁబాసీనే
వెలఁది వేంకటగిరివిభుఁడు నా కౌఁగిట
తొలఁగక చెమటలఁ దొప్పఁదోఁచీనే. ॥**ఎంత**॥

పరిచయ పరిమళం :

అన్నమయ్య చెప్పిన ఈ దశావతార కీర్తనతో ఈ సంపుటి మొదలుపెట్టడం నా సుకృతమే. నిజంగా మధుర కీర్తన ఇది. ఎంచి చూడగా వీడెంత మాయలవాడే!! ఓ ఇంతీ సాకారుడూ, నిరాకారుడూ అయిన ఈతని రూపమెవ్వరెరుగుదురమ్మా? పాలజలనిధిలో తెప్పవలె తేలియాడెనే వీడు **(మత్స్యావతారము),** పాతాళమున తలముడిచి దాగియుండెనే **(కూర్మావతారము),** కన్నులు కెంపులవలె జేసి దనుజుని చంపాడే **(వరాహావతారము),** ఓ నెలతా! నేడు భీకరముగా నవ్విన మొనగాడు వీడేనే **(నరసింహావతారము).** ఉపాయముతో ఒకరిని భూదానము నడిగెనే **(వామనావతారము),** భూమినంతా గెలిచి మరొకరికి దానంచేసేసినాడే **(పరశురామావతారం).** మళ్లీ చింతిస్తే కరుణామూర్తియేకాని బ్రహ్మదేవుని మనుమడిని కూడా చంపినాడే **(రావణుని జంపిన శ్రీరామావతరాము),** యౌవనమంతా వృథాగా వనితలకు లొంగిపోయాడే **(కృష్ణావతారము).** త్రిపురాసురుల స్త్రీల వద్ద నగ్నముగా అయ్యాడే **(బుద్ధావతారము),** కలికితనమంతా కడవ బాసీనే, వ్యర్థమైనదే **(కల్కి అవతారము).** ఓ వెలదీ! వేంకటగిరి విభుడు నా కౌగిట విడువక చెమటలలో దొప్పదోగినే.

★ **పాలుమాలీనే** – లొంగిపోయాడే ★ **తొప్పదోచీనే** – మిక్కిలి తడిసెనే

సంఖ్య : 23 సంపుటము : 6 పుట: 17 రాగం : సౌరాష్ట్రం

2 ఎట్టు గడియించె నమ్మ యీవలపు
పుట్టించి నటువంటి పూఁటకాఁపుమరుండు. ||పల్లవి||

తడఁబాటు నాలికకు తలఁకు మానంబునకు
నొడఁబాటు మఱపులకు నుదుటుఁ దలఁపులకు
కడువేడుకలు కోరికలకు భయ మాసలకు
బెడిదంపుఁ గోపంబు బిత్తరి చూపులకు. ||ఎట్టు||

అతిముదము చింతకును అలపు గర్వంబునకు
మితిలేని తాపంబు మెత్తని తనువునకు
రతి గమ్మచెమటలకు రచన విరహంబునకు
ధృతి లేమి మనసునకు గతి గమనమునకు. ||ఎట్టు||

కురులు నెన్నుదుటికిని గుఱుతు లధరంబునకు
మురిపెంపుఁ జిఱునగవు ముద్దు మోమునకుఁ
దిరమైన వేడుకలు తిరువేంకటేశునకుఁ
బరిణాపుమాటలివి పడఁతులిందఱికి. ||ఎట్టు||

పరిచయ పరిమళం :

అన్నమయ్య చెప్పిన ఈ కీర్తనలో దేనికియేది కారణమో, వివరిస్తున్నారు. పరిశీలిస్తే ఈ కీర్తన అనుకొన్నంత సులభగ్రాహ్యం కాదు సుమండీ! మీరే చూడండి. ఓ దేవీ! ఈ 'వలపు' అనేది యటెఎల్ల కల్పించబడిందమ్మా!! దీన్ని పుట్టించటానికి బాధ్యుడు మాత్రం మన్మథుడే సుమా! ఒక్కసారి అది పుట్టాక ఇక్కడ చెప్పబోయేవన్నీ ఒకదానికింకొటి కారణంగా పుట్టుకొస్తాయి. ఇది నిజమమ్మా! దేవీ! తడబడెరోగం నాలికకు, మన యొక్క తల మర్యాదకు, సమ్మతించడం మరపునకు, ఉద్ధతి తలంపులకు, అంతులేని వేడుకలు కోరికలకు, భయము ఆశలకు, అధికమైన కోపము మదవతి చూపులకు కారణమవుతున్నాయి. ఓ దేవీ! అమితమైన సంతోషము చింతకు, అలసట గర్వమునకు, మితిలేని తాపము శరీరానికి, రతికేళి కమ్మే చెమటలకు, ఊహా నిర్మాణము విరహమునకు, ధృతి లేకపోవుట మనస్సునకు, నిర్దేశించబడిన గతి గమనమునకు కారణమవుతున్నాయి. దేవీ! నెన్నుదిటి శోభకు చక్కటి కురులు, దంతక్షత గుర్తులు అధరములకు ముద్దు లొలికే ముఖములకు మురిపించే చిరునవ్వు, అతిశయించిన వేడులు శ్రీవేంకటేశ్వరునకు, స్త్రీలందరికీ సంతోషమునిచ్చే మాటలు అలంకరణమవుతున్నాయి.

★ **పూటకాపు** – బాధ్యుడు ★ **ఉదుటు** – ఉద్ధతి ★ **బెడిదంపు** – అధికమైన
★ **రచన** – నిర్మాణము ★ **పరిణాపు** – సంతోషమునిచ్చే ★ **గడియించె** – కల్పించె

సంఖ్య : 137 సంపుటము : 6 పుట: 99 రాగం : ఆహిరి

3 వావి గాదు నీకు నాకు వద్దు వద్దు నీ
తోవరా వెఱుతు మన్నా దోసాలు గట్టకురా ||పల్లవి||

చక్కనివాఁడ ననుచు సారెసారె నీవు వోరి
లెక్కలేని నొయ్యారములే చల్లేవు
తక్కుల మొన్న నామఱందలితోడ నీవు వోరి
తొక్కులాడితివి చాలు దోసాలు గట్టకురా ||వావి||

చూడకురా నావంక సోయగపునీవు యీ
వేడుకచిఱునగవే వెదచల్లేవు
కూడితి నాచెలిమి మక్కువ నిన్న నీవు వోరి
తోడనే యింతేసి నాకు దోసాలు గట్టకురా ||వావి||

రాఁగినది నీచిత్తము రంతుకాఁడ నీవు వోరి
మాఁగిననామనసుపై మచ్చు చల్లేవూ
కౌఁగలించి నన్ను వెంకటరాయ నీవు వోరి
తూఁగు మంచానకుం దీసి దోసాలు గట్టకురా! ||వావి||

పరిచయ పరిమళం :

ఈ మధుర కీర్తన చెబుతున్న గోపిక అన్నమయ్య. ఆమె కృష్ణునికి వరుస కాదు. వావి వరుస లేక తనతో ప్రణయం తగదురా, వోరీ నామాట వినరా అంటున్నది. వద్దు వద్దు, నీకూ నాకూ వావి వరుస కుదరదు. నీవు నాకు అన్నవు. ఈ తోవలో రావాలంటేనే భయంవేస్తుంది. నాకు దోషము (పాపము) అంటగట్టకురా. ఓరీ! నేను చక్కని వాడనంటూ, నీవు ప్రతిసారీ లెక్కలేని నయగారములు చూపుతావు. మొన్న నా మరదల్ని తగులుకొన్నావు. మరి నీకు చెల్లెల్ని కానుటరా! నాతో తొక్కులాడితే దోసమురా! ఓరీ! వేడుకతో చిరునవ్వులు వెదజల్లుతూ, నావంక సోయగముతో (అందముగా) చూడకురా! నిన్న నీవు నా స్నేహితురాలితో శృంగారం జరిపావు. నేడు నన్ను కావాలంటున్నావు. అది తప్పు పని అవుతుందిరా! నాకు దోషం అంటకట్టకురా! ఓరి! రంతుకాడా! (రతిక్రీడాసక్తుడా!) నాపై నీ చిత్తము రాగినది. పరి పక్వత చెందిన నా మనస్సుపై కూడా మత్తుమందు చల్లావురా! శ్రీవేంకటేశ్వరుడవై నన్ను కౌగలించరా! అప్పుడు వూగే మంచముపై పడుకొన్నా దోసము లేదురా!

★ **రాఁగినది** – అనురాగబద్ధమైనది ★ **మాఁగిన** – పరిపక్వత చెందిన
★ **తొక్కులాడితివి** – సంబంధముపెట్టుకొన్నావు ★ **తూఁగు** – వూగే

సంఖ్య : 20 సంపుటము : 6 పుట: 15 రాగం : ఆహిరి

8 ఇంతగా జేసెఁగా యింతి కన్నుల నగవు
సంతరించగరాని చనుదోయి బిగువు. ॥పల్లవి॥

తనివిమాలిన తలఁపు తడవోరువనిబులుపు
అనువెఱుంగని కెలపు అడియాసమెలపు
కనుఁగలువలో సొలపు కాఁకదీరని యలపు
వనితచిత్తములోని వడిగొన్న వలపు. ॥ఇంత॥

ఒడలెఱుంగని నెగులు నుల్లంబులోఁదగులు
వడియుఁగన్నీటిలో వగలు
పొడలువెట్టెడిపొగులు పొందువాసినదిగులు
పడఁతికి నిది యెల్ల బరికించఁబగలు. ॥ఇంత॥

వెరవెఱుంగని పురపు వింతలాగులయొరపు
మిరుమిట్లు గొనుమేనిమెరుపు
తిరువేంకటాచలాధీశ్వరుని కనుగిరుపు
తరుణి కిటువంటి మెత్తని పూవుఁబరపు. ॥ఇంత॥

పరిచయ పరిమళం :

అన్నమయ్య యెంత తెలుగుభాషా కోవిదుడో ఇటువంటి కీర్తనలు వక్కాణిస్తాయి. ఒక చేతి వేళ్ళతో లెక్కించగలమటువంటి వారిని. మీరే చూడండి. ఈ ఇంతి తన కన్నులతోనే మనోహరంగా నవ్వుతుంది. దానికితోడు సైపలేని ఈమె చనుదోయి బిగువుతోడై ఇంత ఇబ్బందులపాలు చేసింది. ఎంత తలచినా తృప్తి చెందని స్మృతులు, వాటివల్ల కలిగే అంతులేని బులుపు (సుఖము), అవకాశం దొరికిన కెలపు (అనురాగము), అడియాసలవల్ల కలిగే మెలపు (చాంచల్యము), ఆమె కలువ కన్నులలోని పారవశ్యము, తాపము తీరిన తరువాత వచ్చే అలసట, ఆవనిత మనస్సులో అంకురించిన తొందరబెట్టే వలపు – ఇంత చేసాయి. ఆ తరుణి యొక్క ఒళ్ళు తెలియని సెగలు (దుఃఖము), మనస్సులో పుట్టిన తగులు (ఆసక్తి) రాలే కన్నీటిలోని వగలు (శోకము), పొర్లుబెట్టించే పొగులు (కుమిలిపోవుట), పట్టపగలే ఈమె స్థితి ఇలావుంటే చీకటి పడితే యేమవుతుందో!!! ఆమె పురపు (ఆపేక్షకు) ఒక విధము అని లేదు. వింతగొలుపు అనురాగపు ఒరపు (సొబగు), మిఱుమిట్లు గొలిపే శరీరకాంతి, శ్రీవేంకటేశ్వరుడు కన్నుగీటుట ఆమెకు మెత్తని పూలపానుపువంటిది.

★ **తడవోరువని** – అంతులేని ★ **వెరవు** – విధము
★ **కనుగిరుపు** – కన్నుగీటుట ★ **పూపరపు** – పూలపాన్పు

సంఖ్య : 37 సంపుటము : 6 పుట: 27 రాగం : రామక్రియ

5 వెఱవక యింత విన్న వించఁగలమా నీ
మొఱఁగులు మానర మొక్కేము నీకు. ॥పల్లవి॥

దేవతలిందఱు నీకుఁ దిరిగి తిరిగి మ్రొక్కి
దేవుండవు నిన్నుఁ దిట్ట వచ్చునా
గోవిందుఁడవైన నీకొయ్యతనాలకుఁ గడు
మోవనాడ వెఱతుము మొక్కేము నీకు. ॥వెఱ॥

చెలువుగ నజుఁడు పూజించె నీపాదాలు
తొలఁగక కాల నేఁ ద్రొక్క వచ్చునా
కలికితనముల వికారపుచేతల నా
మొలనూలు వట్టకురా మొక్కేము నీకు. ॥వెఱ॥

ఒక్కటై శ్రీసతిఁ బాయకుండ నీవురమున
మొక్కలపు నాగుబ్బలు మోవ వచ్చునా
చక్కని వేంకటగిరి స్వామి నన్నుఁ గూడితివి
మ్రొక్కిన మొక్కుల మారుమ్రొక్కెము నీకు ॥వెఱ॥

పరిచయ పరిమళం :

తానుకూడా స్వామిని వలచిన తరుణి అని అన్నమయ్య చెప్పిన మధుర భక్తి కీర్తన ఇది. స్వామీ! నిలువెత్తున్న నిన్ను చూస్తే నాకు జంకు. నీకు ఏదన్నా విన్నవించాలంటే భయంగానే వుంటుంది. నీకుమ్రొక్కెదనయ్యా! మొఱగులు (వంచనలు) మానరా! తిరిగి తిరిగి నీవెక్కడనున్నావో కనుగొని దేవతలందరూ నీకు మ్రొక్కుతారు, దేనికి నీవు జగన్నాథుడవనేకదా! అట్టి నిన్ను తిట్టితే నాకు పాపము. కానీ నీవు గోవిందుడవై కూడ మూర్ఖశిఖామణివలె ప్రవర్తిస్తున్నావు. కానీ నీతో మోవనాడ (నీ మనస్సు నొచ్చేట్లు మాట్లాడాలంటే) కొంచెం బెరుకుగానే వుంది. నీకొక నమస్కారం చేస్తాను స్వామీ! మరి శృంగారంలో నీకాలు తొక్కుతుంటాను. అవేమన్నా మామూలు పాదాలా? బ్రహ్మదేవుడు ఆకాశగంగతో నిత్యమూ కడిగే పాదాలు. నీవేమో నీ కలికితనముతో (గడుసుతనంతో) వికారపు చేష్టలు చేస్తావు. నా మొలనూలు పట్టిలాగకురా! నీకు దండంపెడతాను. అసలు నా స్థనములు నీ వురముకేసి ఒత్తాలంటే నాకు జంకుగా వుంటుంది. ఆ వురము సిరుల రాణి లక్ష్మీదేవి నివాసమైవుండేది. నీవేమో వేంకటగిరి స్వామివై నన్ను కూడితివి. నీవు శృంగారంలో నన్ను మొక్కుతావు స్వామీ! ఆ మొక్కులన్నిటికీ బదులు ఇదే మ్రొక్కెదను ప్రభూ!

★ **కొయ్యతనము** – మూర్ఖత్వము ★ **మొలనూలు** – స్త్రీలు ధరించే మొలత్రాడు
★ **మొక్కలము** – మోటుతనం ★ **వెఱతును** – భయపడతాను

సంఖ్య : 178 సంపుటము : 6 పుట: 128 రాగం : శ్రీరాగం

6 ఎటువంటి మోహంబు యెటువంటి పరిణతలొ
అటువంటి సతి పొందు లవి నీకె తగురా. ॥పల్లవి॥

చక్కని జవరా లొకతె జారెడికొ ప్పొకచేతఁ.
జెక్కుచు సన్నపునవ్వు చిలికి చిలికి
చెక్కునఁ జెదరిన కమ్మం జెమటల తావులను
చొక్కుచు నిన్నరగంటం జూచె నెవ్వతెరా. ॥ఎటు॥

గద్దరికన్నుల కలికి కమ్మనిచల్లగాలి
అద్దినదేహముతోడ నలసి యలసి
ముద్దుల రెప్పలు దెరచి ముందటి నీ తనవలపు
సుద్దులు దెలుపుచు నిన్నుం జూచె నెవ్వతెరా. ॥ఎటు॥

కొండల రాయండ నీకొమరైన చెలిచన్నుఁ
గొండల నీ కెంగేలం గులికి గులికి
నిండిన కౌఁగిటిలోన నీవుం దానుం గలశుండి
వుండినటువలెం గూడి వుండె నెవ్వతెరా. ॥ఎటు॥

పరిచయ పరిమళం :

అన్నమయ్య చెప్పిన ఈ కీర్తనలో రాగబద్ధంగా పదములున్నా మనకు అర్థం కావాలంటే, ఇలా ప్రయత్నించండి. ఓ తిరుమలనాథా! ఈ సతికి ఎట్లాంటి మోహము నీపైనవుందయ్యా! అయినా ఎట్లాంటి విధమున నీకు నమస్కరిస్తున్నది!! అటువంటి దేవి పొందు నీకే తగియున్నదిరా! స్వామీ! ఒక్క చక్కని జవరాలు, జారిపోతున్న తన కొప్పునొక చేత రొంటిలో చెక్కచూ సన్నగా చిరునవ్వు చిలికిస్తోంది. ఆమె చెక్కిళ్ళపై చెదురుబొదురుగానున్న చెమటలు ఆయా చోట్ల అద్దుకొంటూ ఓరకంటితో నిన్ను చూస్తున్నది ఎవరయ్యా ఆవిడ? గడుసురి చూపులతో ఒక కలికి (అందాల చిన్నది) బాగా అలిసిపోయిన తన దేహమును కమ్మని చల్లగాలికి ఆరబెట్టుకొంటున్నది. ముద్దులొలికే తన కనురెప్పలు తెరచి మునుపటి నీవలపు తనవలపు జ్ఞప్తికి తెచ్చుకొంటూ నిన్ను ఓరకంటితో చూస్తున్నది ఎవరయ్యా ఆమె? ఓ కొండలరాయడా! నీ యువతి చనుగొండలపై నీ ఎఱ్ఱని అరచేతులుంచి కులుకుచూ, నీ నిండు కౌగిట మీరిరువురు కలిసివున్నట్లుగానే నీలో ఒదిగివున్నది. ఆ జవ్వని ఎవ్వరురా?

★ **పరిణ (ణు)తులు** – వందనములు ★ **గద్దరికనులు** – గడుసు చూపులు
★ **కెంగేల** – ఎఱ్ఱని అరచేతి ★ **కొమరైన చెలి** – యువతి

సంఖ్య : 35 సంపుటము : 6 పుట: 26 రాగం : ఆహిరి

7 ఏమి సేయఁగ వచ్చు నిట్టుండు భాగ్యవశ –
మామనియుఁ దాఁ గూడెఁ నక్కటా చెలికి. ॥పల్లవి॥

తుడువరే కమ్మఁ గస్తురి బొట్టు నొస లెల్ల
కడుఁ గ్రాఁగి పొక్కె నదె కటకటా చెలికి
కడుగరే శిర సెల్లఁ గ్రాఁగి జవ్వాదిచే
జెడగట్టె ముంగురులు చెల్లఁబో చెలికి. ॥ఏమి॥

తియ్యరే నునుఁగౌనుఁ దీగ యొడ్డాణంబు
నొయ్యనె యిఁకనైన నొప్పదీ చెలికి
ముయ్యరే కుచకుంభములు బయలు పడకుండ
పయ్యదయు సవరించ భారమీ చెలికి. ॥ఏమి॥

చూపరే నాయకుని సుదతికి మేనెల్ల
ఆపసోపము రేఁగె నద్దిరా చెలికి
ఏపుమీఱఁగ వేంకటేశు డింతట వచ్చి
తాప మింతయు మాన్చి దక్కఁగాఁజెలికి. ॥ఏమి॥

పరిచయ పరిమళం :

అన్నమయ్య ఈ మధురకీర్తనలో దేవి విరహము వర్ణిస్తున్నారు. ఈ చెలి (దేవి) భాగ్యవశమును యేమిచెప్పవచ్చును? అక్కటా! వసంతముకూడా ఈమెను బాధించుటకే వచ్చెనా యేమి? అంటున్నారు. అయ్యయ్యో! ఈ చెలికి నొసట బెట్టిన కస్తూరి తిలకము నొసలెల్లా కమ్ముకుపోయింది. అధికముగా తపించి ఆ నొసలు పొక్కిపోయింది. వెంటనే ఆ కారిన కస్తూరిని కడిగేయండమ్మా! అదే విధంగా శిరసెల్లా కాగిపోయి ముంగురులపై జవ్వాది జడలవలె కట్టింది. హతోస్మి! వెంటనే ఈ చెలికి శిరసంతా కడగండమ్మా! ఒక తీగె (లత) వడ్డాణములా ఈ చెలినడుముకు చుట్టుకుంది. నున్నటి నడుము ఒత్తుకుపోయి బాధిస్తుంది. ఇకనైనా అది లాగేయండి అది ఆమెకు ఒప్పదు. ఈ చెలి భారమని పమిట కూడా సవరించుకొనుటలేదు. ఈమె కుచకుంభములు బయపడకుండా మీరే మూసేయండమ్మా! అద్దిరా! (ఔరౌరా!) ఈ చెలికి ఇబ్బంది యెక్కువై మేనెల్లా కుతకుతలాడిపోతోంది. వెంటనే తిరుమలనాయకుని చిత్రపటము తెచ్చి చూపండమ్మా! ఇంతలోనే శ్రీవేంకటేశ్వరుడ వచ్చి ఆమె తాపమంతా చెలికి తీసివేసి మనకు దక్కించాడు.

★ క్రాఁగి – తపించి ★ **నునుఁగౌను** – నున్నటి నడుము
★ **ఆపసోపము** – ఇబ్బంది ★ **ఆమని** – వసంతము

సంఖ్య : 314 సంపుటము : 27 పుట: 212 రాగం : సామంతం

12 చీరలియ్యఁగదవోయి చెన్నకేశవా! చూడు
చేరఁడేసి కన్నుల వో చెన్నకేశవా! ॥పల్లవి॥

పొత్తుల మగఁడవై పోరచినవ్వు నవ్వేవు
చిత్తిడిగుణములే లో చెన్నకేశవా
చిత్తరు పతిమలమై సిగ్గు నీ కొప్పించితి! నీ-
చిత్తము నా భాగ్యము చెన్నకేశవా ॥చీర॥

యెమ్మెలకు జవ్వనాన ఇంతగాఁగ నోమితిమి
చిమ్మవోయి నీకరుణ చెన్నకేశవా
కమ్మటి నవ్వేవు మాతో కడలేదు నీయాస
చిమ్ముఁ జెమటల వో చెన్నకేశవా ॥చీర॥

గరిమ నందరి నొక్కగాఁడిఁగట్టి కూడితివి
శిరసుపూవులు రాల చెన్నకేశవా
ఇరవై శ్రీవేంకటాద్రి యిదియంటాఁగూడితివి
గౌరబు చేఁతలఁ గండిగోట చెన్నకేశవా ॥చీర॥314

పరిచయ పరిమళం :

మధురకీర్తనలు చెప్పటంలో మంచి దిట్ట అయిన అన్నమయ్య గోపికలు చెన్నకేవవుని తమ చీరెలు తమకిచ్చేయమని వేడుకోవటం, కీర్తనగా చెబుతున్నారు. కడప జిల్లా జమ్మలమడుగు వద్దనే, చెన్నకేశవుడు వెలసిన గండికోట గ్రామం వుంది. అన్నమయ్య కాలంలో అన్ని వైభవాలతో తులతూగిన ఈ స్వామి నేడు చరిత్రపుటల్లోనే మిగిలాడు. ఓ చెన్నకేశవా! మా చీరెలు మాకు ఇయ్యగదవో. చేరడేసి కన్నులున్న స్వామీ! దయచూచి మావి, మాకిచ్చెయ్యి. నీవు మా అందరి పొత్తుల మగడివై పోరచినవ్వులు (విపరీతంగా నవ్వేవు) నీకీ చిత్తడి గుణములెందుకయ్యా? చిత్తరువులో ప్రతిమవలె మా సిగ్గులు నీకర్పించాము. ఇక నీ చిత్తము, మా భాగ్యము. మా యౌవనములో విలాసంగా నోచినదాని ఫలం ఇప్పుడనుభవిస్తున్నాము. ఓ చెన్నకేశవా! మాపై కాస్త కరుణ వెదజల్లవోయీ. నీ ఆసకు అంతులేదయ్యా! మాతో అంతులేకుండా కమ్మటి నవ్వులు వెదజల్లే చెన్నకేశవా! నీవు చిమ్మే చెమటలతో శోభిస్తున్నావు. ఓ చెన్నకేశవా! ఈమధ్య మా గోపికలనందరినీ ఒకేకాడిగట్టి కూడినావయా! నీవట్లా చేస్తుంటే మా శిరస్సులలోని పూలన్నీ రాలిపోతున్నాయి. వింతచేష్టలు కలిగిన ఓ గండికోట చెన్నకేశవా! నీవు మాతో ఇదే శ్రీవేంకటాద్రి, అని కూడినావు.

★ **చిత్తడి** – చిత్తకార్తెవాన ★ **చిమ్ము** – వెదజల్లు ★ **గౌఱబు** – వింత
★ **ఒక్కగాడిఁగట్టుట** – అన్నీ ఒకేదానితో జమిలికట్టుట

సంఖ్య : 177 సంపుటము : 6 పుట: 127 రాగం : ముఖారి

9 బయలీఁదించకురే పలుమారు ఈ
ప్రియునిపేర నిందరినిఁ బిలిచీఁ జెలియా ॥పల్లవి॥

తడవి తవ్వకురే తమకపుఁజెలమ
వుడుకుచు నువ్విళ్లూరీని
పుడికి పెంచకురే పులకల నారూ
వొడలి బడలికల నొరగీఁ జెలియా. ॥బయలీ॥

దరికొలుపకురే తలపోఁతదాలి
కరసాన కాఁకలఁ గనలీని.
పురికొలుపకురే పుక్కిటి వూరుపూలూ
శిరసు నొప్పుల చేతఁ జిమిడీఁ జెలియా. ॥బయలీ॥

మంతన మాడకురే మతిలోని యలపులు
వంతలనే వదనము వంచీని
చెంతల విసరరె శ్రీవేంకటపతి
సంతపు లేఁజెమటల జడిసీఁ జెలియా. ॥బయలీ॥

పరిచయ పరిమళం :

ఈ మధురకీర్తనలో అన్నమయ్య ఒక చెలికత్తెయై తోటి చెలికత్తెలను మందలిస్తున్నారు. బయలీదించకురే (వట్టి ఆశలు ఈ దేవికి కల్పించకండమ్మా!) తన ప్రియుని ధ్యాసలోనే వుండటం వలను, ఆమె మనలందరినీ కూడా తన ప్రియుని పేరుతో పిలుస్తోంది, ఈ చెలియ. ఈమె తమకము (మోహము) చెలమలాంటిది. తవ్వినకొలదీ వూరుతుంటుంది. ఎక్కువసేపు తవ్వకండే, ఈమె వుడుకుతూ వువ్విళ్ళూరిపోతుంది. ఈ చెలియ ఒడలంతా అలసటతో వొడిలిపోయింది. ఇప్పుడు మీరు ఈమెను స్పృశించి పులకలు పెంచిన పులకలతో నిండిపోయి ఇంకా అలసిపోతుంది ఈ చెలి. ఓ సఖియలారా! మీరు ఆమెకు అవకాశం ఇవ్వకండి. ఆతని తలపోతలతో కాకలుపుట్టి కనలిపోయింది. ఈమె తాపానికి గందందీసే సానలు కూడా యెండిపోయి గంధం తీయటం కష్టంగా వుంది. ఈమెను తలపోతలకు పురికొలిపారంటే ఆమె నిట్టూర్పులకు శిరోవేదన కలిగి ఈ చెలియ బాగా వుడికిపోయింది. ఆమెతో మంత్రాంగము చేయకండి. మనస్సులోనే పరితపిస్తూ వదనము వంచి ఇంకా వడిలిపోయింది. శ్రీవేంకటపతిరాడేయని, లేజెమటలవల్ల ఈ చెలియ తడిసిపోయింది. కాస్త విసనకఱ్ఱతో విసరండమ్మా!

★ **పుక్కిటివూర్పులు** – ఆవులింతలు ★ **సంతపు** – మననముతో

సంఖ్య : 21 సంపుటము : 6 పుట: 16 రాగం : సౌరాష్ట్రం

10 ఈడేరని యట్టి వలపేఁటికమ్మా
యీడుజోడుగాని వలపేఁటికమ్మా. ॥పల్లవి॥

తనువు తనువు గూడి తమకముమీఁదమీఁద
నినుమడించని వల పేఁటికమ్మా
మనసు మనసు తోడ మక్కళించి సందు లేక
యెనసివుండని వలపేఁటికమ్మా. ॥ఈడే॥

మచ్చికల చేఁతల మతిలోలురై తా
మిచ్చ యెఱుఁగని వలపేఁటికమ్మా
తచ్చనయలుకలతో ధన్యత ప్రేమల
యెచ్చుకున్న యట్టి వలపేఁటికమ్మా. ॥ఈడే॥

పంతముచెరిచివాఁడు పానుపుమీదికి వచ్చి
యింతసేయలేని వలపేఁటికమ్మా
కంతు నిఁకేలని శ్రీవేంకటపతి నన్ను గూడె
నింత పెచ్చులేని వలపేఁటికమ్మా. ॥ఈడే॥

పరిచయ పరిమళం :

అన్నమయ్య తాను దేవి చెలికత్తెయై ఆమెతో దేవీ! ఈడేరని (సఫలముకాని) వలపెందుకమ్మా? సఫలమైనా ఈడూజోడూ కుదరని వలపులు కూడా నిరుపయోగమేనమ్మా! అంటున్నారు. తనువులు కలిసి తమకములినుమడించన వలపూ యెందుకమ్మా? ఒకరి మనస్సు ఇంకొకరితో కుదురుకొని సందులేని బిగికౌగిట అతిశయించి వుండని వలపూ నిరుపయోగమే. దేవీ! మచ్చిక కలిగిన మతికి, లోలురై (లొంగినవారై) తాము కోరికలేని వలపు యెందుకమ్మా? పరిహాసాలతో కూడిన చిట్టిపొట్టి అలుకలతో కడతేరని వలపూ ధన్యతగల ప్రేమగా ఫలించదు. అదికూడా దండుగే దేవీ! అతివ పంతము చెడగొట్టి, పాన్పుపై చేర్చలేనివాడు యెందుకమ్మా? వాడికి వలపూ యెందుకమ్మా! దండుగే కదా! మన్మథునేమించిన అందగాడైన శ్రీవేంకటేశ్వరుడు నన్ను కూడినాడు. ఆయనకు నీవూ నేనని బేధము లేదు. భక్తిలేని వలపు ఆయన మెచ్చడు. ఆయనే మెచ్చని వలపు మనకెందుకమ్మా!

★ **మక్కళించు** – కుదురుకొను ★ **తచ్చన** – పరిహాసానికి

సంఖ్య : 57 సంపుటము : 27 పుట: 39 రాగం : గౌళ

11 క్షితి నిట్టినేరుపు సీతాదేవికిఁ గలిగె
తతితోడ దశరథ తనయుని యెడను ॥పల్లవి॥

పతి చిత్త మెరిఁగి తప్పక వూడిగము చేసి
అతనినే తన దైవమని తలఁచి
సతమై యనేక వుపచారములఁబోషించి
వ్రతము గైకొని యుండవలయు సతికిని ॥క్షితి॥

పరపురుషుఁ జూడక ప్రాణేశ్వరునే కోరి
సరవితో నతని ప్రసాద జీవియై
దొరసి యెడవాయక తోడు నీడయై యుండి
వరుస మీరకు యుండవలయు సతికిని ॥క్షితి॥

యెదురాడక శ్రీ వేంకటేశ్వరు కిందిరవలె
కదసి యతని కిచ్చకముగ గూడి
అదనెరిఁగి యేపొద్దు నంకెకు లోనైవుండి
వదలక బత్తి సేయవలయు సతికిని ॥క్షితి॥ **57**

పరిచయ పరిమళం :

పతివ్రతయైన పడతి యెట్లుండవలెనో వివరిస్తున్నారు ఈ కీర్తనలో అన్నమయ్య. ఇట్టి నిజమైన నేర్పుగల స్త్రీ ఈ క్షితి (భూమి) మీద సీతాదేవి వుండేది. దశరథ తనయుడైన శ్రీరామచంద్రునిపై ఆమె ఇట్టి తతితో వుండేది. భర్త మనస్సు యెరిగి వదలక సేవజేసి ఆతనినే తన దైవముగ భావించి, ఆతనికి శాశ్వతమైన అనేక ఉపచారములు చేసి పోషించు వ్రతమును స్వీకరించి వుండవలెను. పతివ్రత అని పిలువదగ్గ ఆ వనిత పర పురుషుని కన్నెత్తి చూడక తన ప్రాణేశ్వరునే కోరి, సరవితో జీవితము ఆతడు ప్రసాదించినదే అని భావించవలెను. సతికి ఏనాడూ పతిని వీడక తోడు నీడై విధివిధానములను అతిక్రమించక వుండవలెను. తన పతికెదురు మాట్లాడక శ్రీవేంకటేశ్వరునకు, ఇందిరాదేవివలె ఆతనికి ప్రీతితో గూడి వుండవలెను. ఏ సమయముననైన తగినట్లు అనుకూలురాలై సతి, పతి భక్తి వదలక అంకెకు లోనై వుండవలెను.

★ **తతి** – యుక్తము★ **వూడిగము** – సేవ ★ **సరవితో** – ఒప్పుగా
★ **దొరసి** – అంటుకొని ★ **అంకెకులోనై** – వశమై

సంఖ్య : 478 సంపుటము : 27 పుట: 324 రాగం : లలిత

16 ఇన్నిటా నీతనిచిత్త మెఱిఁగి చేకొనవమ్మ
యెన్నటికి నలుగకు ఇచ్చకాలే వలెను ॥పల్లవి॥

సిగ్గులేలే యితనితో చెలియ
సిగ్గుల గొల్లెతలను చేతులెత్తించె
వెగ్గళించకువే వీని వేమూరు తొల్లి
వెగ్గళించిన సతిని వెసఁబిన్నఁజేసెను ॥ఇన్ని॥

యింటిలో దాఁగకువే యీత నెదుట
యింటిలోని గొల్లెతల నెంగిలి సేసె
దంట తనమేఁటికే తగ వీనితో
దంటల సురసతులఁ దానె లోఁగొనఁడా ॥ఇన్ని॥

ఆఱడిఁ బెట్టకువే యీతనిని
ఆఱడి గొల్లెతలను ఆండ్లఁజేసె
మీఱి శ్రీవేంకటేశుఁడు మెచ్చి నిన్నేలె
మీఱినవారే కారా మెలుఁత లీతనికి ॥ఇన్ని॥ **478**

పరిచయ పరిమళం :

అన్నమయ్య ఈ కీర్తనలో మధురమైన ఒక సందేశాన్నిస్తున్నారు. స్వామిని అనన్యభక్తి కొలిచే వారికి ఆత్మాభిమానం ఆవంతున్నా ఇబ్బందే. అన్ని విధములా ఈతని మనసెఱిగి నీపతిగా భావించు. నీవాడే అనుకొని యెన్నడూ అలుగకు. ఇదివరలో ఇంతులిట్లా అహంకరించి గర్వభంగం పొందారు. ఓ చెలియా! సర్వము నెరింగిన జగన్నాథుని ముందు సిగ్గెందుకమ్మా? అతి సిగ్గు ప్రదర్శించి చేతులతో మానం కప్పుకొన్న గొల్లెతలతో చేతులెత్తించాడు. వీనిని పలుమార్లు చిన్నబుచ్చకమ్మా. లక్ష్మీ ఆవసమైన తనహృదయాన్ని 'తన్ని' అహంకరించిన సతిని (సత్యభామను) తొల్లి అమితముగా చిన్నబుచ్చి గర్వభంగం చేశాడు కదా! ఇతడు నీదగ్గరకు వస్తే ఇంట్లో దాగవద్దు. వాళ్ళ ఇళ్ళల్లోనే గొల్లెతలనందరినీ యెంగిలిచేసినాడుకదా! ఇతని ముందు ఇంత దిట్టతనం ప్రదర్శించకే. అలా చేసిన దేవకాంతలందరినీ గోపికలవలె పుట్టించి తన కోసం అలమటింజేశాడు. దేవీ! ఇతనినింత అల్లరిబెట్టుట తగదు. అల్లరి బెట్టిన గొల్లెతలనే ఆండ్లను (పెండ్లాలను) చేశాడు కదా! శ్రీవేంకటేశ్వరుడు మెచ్చి నిన్నేలినాడు. ఆ మెలత (వనిత) లందరు ఇతను మెచ్చినవారేకదా!

★ **వెగ్గళించు** – చిన్నబుచ్చు ★ **దంటతనము** – దిట్టనము ★ **ఆరడి** – అల్లరి

సంఖ్య : 365 సంపుటము : 27 పుట: 247 రాగం : ముఖారి

13 గొల్ల దోమటాయ నేఁడు కొమ్మలకు నీతో పొందు
మెల్లనే సరసమాడ మేము నిట్టె వలెనా ॥పల్లవి॥

వాసులకే మాటలాడి వట్టి చనవు సేసుక
రాసి కెక్కె రదివో నీరామలెల్లను
వేసరినఁ బోనీక వేడుక నవ్వులు నవ్వి
నీ సరికే వచ్చిరిగా నేఁడు వీరెల్లాను ॥గొల్ల॥

సందడి జాణతనాలు సారెకు నీపై వేసి
కందువకే వచ్చిరిగా కాంతలెల్లాను
విందుల మోవులు చూపి వేమారుఁ గొలువుసేసి
యిందరైరిగా నీకు నిల్లాండ్లు ॥గొల్ల॥

వసంతములాడుతూనే వడి నిన్నుఁ గాఁగిలించి
యెసరెత్తిరిగా మోహాలింతు లెల్లాను
యెసఁగ శ్రీవేంకటేశ ఇదె నన్నుఁగూడితివి
దొసకులు వేసిరిగా తొల్లిటివా రిపుడు ॥గొల్ల॥ **365**

పరిచయ పరిమళం :

ఈ మధురకీర్తనలో అన్నమయ్య ఒక గోపికయై కృష్ణునితో యేమంటున్నారో వినండి. ఓ నల్లనయ్యా! నేడు కొమ్మలకు (గొల్లెతలకు) నీతో గొల్లదోమటాయె గొల్లెతల "పెళ్ళివిందు" అయినదిరా. ఆ విందే నీ పొందు. వారికి రతుల విందా. మరి మాకేమో మెల్లలోనే సరసమా? మాకు ఇదంతా కావలెనా? స్వామీ! నీ ఆధిక్యము చూపుటకే మాటలాడి వట్టి చనువులు పెంచుతూ నీ రాములు (ప్రియురాళ్ళు) అదిగోనయ్యా ప్రసిద్ధి చెందారు. మాకు వేసరినా (విసుగు కలిగినా) వేడుకగా నవ్వులొలికిస్తావు. కానీ మమ్మల్ని పోనీయవు. నేడు వీరంతా నీ సరికే (నీకు తగినట్లే) వచ్చారు కదా! సంరంభము చూపే జాణతనాలను నీపై జూపి ఆ గొల్లకాంతలందరూ నీకందువకే (నీతో ఏకాంతమునకే) వచ్చారు కదా! తేనెలూరే నీ మోవులు (అధరముల) విందుచేసి అనేకములైన సమాగమములతో నీకు అంతమందీ ఇల్లాండ్రైపోయారయ్యా! స్వామీ! నీతో వేగముగా వసంతములాడుతూనే ఆ ఇంతులందరూ మోహముతో విజృంభించిరి. ఇదిట్లు జరుగుతుండగానే, ఓ శ్రీవేంకటేశ్వరా! నన్ను ఇట్టే కూడితివి. నీ పూర్వీకులైన రామకృష్ణులుఇప్పుడుంటే నీతో ఇబ్బందులు పడేవారే.

★ **వాసులు** – ఆధిక్యము ★ **రాసికెక్కెరు** – ప్రసిద్ధి చెందారు
★ **ఎసరెత్తిరి** – విజృంభించిరి ★ **కందువకు** – ఏకాంతమునకు

సంఖ్య : 562 సంపుటము : 27 పుట: 380 రాగం : లలిత

14 అన్నిటా జాణఁడు అలమేలుమంగపతి
పన్ని నీకు మేలువాఁడై పరగివున్నాఁడు ॥పల్లవి॥

పట్టినదే పంతమా పతితోడ నీ కిప్పుడు
యిట్టె నిన్ను వేఁడుకోఁగా నియ్యకోరాదా
వొట్టి యప్పటనుండి నీవొడి వట్టుకొన్నవాఁడు
గట్టువాయ తనమేల కరఁగవే మనసు ॥అన్ని॥

చలములే సాదింతురా సారె సారె నాతనితో
బలిమిఁ బిలువఁగాను పలుకరాదా
కలపుకోలు సేసుక కాఁగలించుకున్నవాఁడు
పెలుచుఁదనములేల పెనఁగవే రతిని ॥అన్ని॥

చేరి ఇట్టె బిగుతురా శ్రీవేంకటేశ్వరునితో
మేరతో నిన్నేలఁగాను మెచ్చఁగరాదా
యీరీతి నిన్నుఁ బెండ్లాడె యెడయక వున్నవాఁడు
వీరిడితనములేల వెలయవే మరిగి ॥అన్ని॥ **562**

పరిచయ పరిమళం :

అన్నమయ్య ఈ కీర్తనలో అలమేలుమంగమ్మతో తల్లీ! నీవు అన్నిటిలోనూ మిక్కిలి నేర్పరివి. నీపతి పన్ని (ఒప్పి) ఆయన నీశ్రేయోభిలాషిగా వున్నాడమ్మా! తల్లీ! నీవు పట్టినదే పంతమా? అందులోనూ జగదేక పతితోనా? ఆయనే నిన్ను వేడుకొంటున్నాడు కదా! ఇకనైనా అంగీకరించరాదా? నీవు ఒడిగట్టుకొన్నవాడు (భర్త) అప్పటినుండి పాపం వూరకనే వున్నాడమ్మా! నీకింత గట్టువాయతనము (గట్టినోరు గయ్యాళితనము) యెందుకమ్మా? నీ మనస్సు కొంచెము కరిగించుకోరాదుటమ్మా? అమ్మా! సర్వేశ్వరునితో చలములు (మత్సరములు) సాధించవచ్చునా? అందులోనూ సారెసారెకు (మాటిమాటికీ). నిన్ను బలిమి (పెద్దగా) పిలుస్తున్నాడు కదా? కొంచెము పలుకరాదటమ్మా? నీవల్లభుడు కలుపుకోరుతనముతో కౌగలించుకొంటున్నాడు కదా! ఇంత పెంకితనము నీకెందుకమ్మా? ఆయనతో రతిని గూడవమ్మా! జననీ! ఆయన శ్రీవేంకటేశ్వరుడమ్మా! ఆయనతో బిగిసిపోవచ్చునా? మర్యాదతో ఆయన నిన్నేలుతుంటే ఆయన శాంతమును మెచ్చుకోరాదా? ఆయన నీకు నిత్యపెళ్ళికొడుకు కదా! నీకింత వీరిడితనము (వివేకశూన్యత) దేనికమ్మా? స్వామికి స్వాధీనమై శోభిల్లవమ్మా!

★ **ఇయ్యకోరాదా** – అంగీకరించరాదా ★ **ఒట్టి** – వూరకనే
★ **పెలుచుదనము** – పెంకెతనము ★ **మేరతో** – మర్యాదతో

సంఖ్య : 477 సంపుటము : 27 పుట: 323 రాగం : ఆహిరి

15 వీనులు చల్లఁగా ఇట్టె వినేఁగాక
యీనయగారి నీతో యెదురాడేనా ॥పల్లవి॥

చందురుఁడు నీ చూపు ఆ చాయలది నామోము
సందడి నిందుకే యెట్టు సరియౌదును
చెంది నన్ను మన్నించి చెప్పేవు యీసమ్మంధము
ఇందు నీ చిత్తము కొలఁ దెదురాడేనా ॥వీను॥

పాము నీ పరపు ఆబాగులది నా యారు
సామివి యిందుకే యెట్టు సరి యౌదును
చేముట్టి చుట్టరికాలు చెప్పి నన్నుఁ బొదిగేవు
యేమనినా నీమాట కేదురాడేనా ॥వీను॥

చుట్టుఁ జక్రము కత్తి యా సూటివే నా కుచములు
జట్టిగా నిందుకే యెట్టు సరి యౌదును
గుట్టున శ్రీవేంకటేశ కూడితివి వావులకె
యెట్టు నన్నేలినా నీకు నెదురాడేనా ॥వీను॥ **477**

పరిచయ పరిమళం :

అన్నమయ్య ఈ మధుర కీర్తనలో శ్రీదేవి తిరుమలేశునికి తనకు గల పోలికల నెత్తిచూపుతూ అవివున్నంతమాత్రాన ఎట్టు (ఎట్లు) సరియౌదును? ఏదో నన్ను సంతోషపెట్టటానికి మన చుట్టరికాలు తిరగేస్తున్నావు కాని, నీవెక్కడ నేనెక్కడ? నిన్నెదిరించేటంతటి దాననా నేను? అంటున్నది. వినండి. నా వీనుల విందుగా నీవు చెప్పేది వింటానులే. కాని ఈయనగారి (మంజులభాషిణి) నీకెదురాడగలదా? నీ చూపులు చంద్రునివలె చల్లనైనవి, నా మోము చంద్రునివలె కాంతివంతమైన ఛాయ గలది. ఇంతమాత్రం పోలికతో నీకు సరియౌదునా? ఏదో నన్ను మన్నించి యీ సమ్మంధము వుందంటున్నావుగానీ, నీ మనస్సును కించపరచి యెదురాడగలనా? దేవా! ఆదిశేషుడు అనే సర్పము నీ తల్పము. నా కొప్పుడకూ సర్పము చుట్టవంటిదే. ఈ పోలిక వున్నంతమాత్రాన స్వామివైన నీతో నేనెట్లు సరియౌదును? నన్ను స్పృశించటానికి ఈ చుట్టరికాలు చెబుతున్నావు గాని అలా చెప్పి నన్ను పొదిగేవు (ఆక్రమిస్తావు). నేనేమనినా నీమాటకెదురాడగలనా? ప్రభూ! నీ సుదర్శన చక్రము గుండ్రనిదిగా కోసుగలది. నా కుచములనూ కోసుగా గుండ్రనైనవి. జతగా ఇంతదానికే నేను నీకు సమమవుతానా? ఓ శ్రీవేంకటేశా! నన్ను నీవు కూడి నన్నేలినంతమాత్రాన నిన్నెదిరించగలనా?

★ **ఆబాగులది** – సర్పపు చుట్టవంటిది ★ **ఆరు** – కొప్పు

సంఖ్య : 179 సంపుటము : 27 పుట: 120 రాగం : ఆహిరి

20 కానీవయ్యా అందుకేమి కాదనేనా
మోనాన నుండఁగ నిన్ను మోవనాడేనా ॥పల్లవి॥

పొత్తుల మాఁటలలోనే బువ్వమారగించితిరి
అత్తి మోవులనే విడే లందుకొంటిరి
యెత్తిన చలముతోడ యేల నాతో బొంకేవు
కొత్తలుగ వేరే నిన్నుఁ గోపగించేనా ॥కానీ॥

తెలినవ్వు సిగ్గులనే తెరలు వట్టించితివి
తలఁబాలు వోసితివి తమకముల
చలము సాదించి యేల సారె నానలు వెట్టేవు
వెలినుండి వేరే నిన్ను వెంగెమాడేనా ॥కానీ॥

గొప్పకుచముల బూజకుండలనుఁ బట్టితివి
పిప్పిఁగాఁగ రతులను పెండ్లాడితివి
ఇప్పుడే శ్రీ వేంకటేశ యిట్టె నన్నుఁ గూడితివి
నెప్పున నాపెకు నీకు నింద గట్టేనా ॥కానీ॥ **179**

పరిచయ పరిమళం :

అన్నమయ్య ఈ కీర్తనలో స్వామితో ఏమంటున్నారో వినండి. కానీయవయ్యా! ప్రభూ! దానికేమి అభ్యంతరం వుంటుంది? నీవు మౌనంగావుంటే, మోవనాడేమా (నీ మనస్సు నొచ్చునట్లు మాటలాడెదమా?) ఎన్నడూ అలా చేయము. మీరిరువురూ మాటలాడుకొంటూనే జతగా వివాహ భోజనం చేసినారు. అతిశయించి పెదవులు తాంబూలముచే ఎఱ్ఱబారినవి. పెచ్చుమీరిన పట్టుదలతో ఎందులకు అసత్యమాడేవు? ఇప్పుడు కొత్తగా నిన్ను కోపించేవారెవరు? స్వామీ! నీ లేత చిరునవ్వులతో ఆమె సిగ్గుల తెరలు దించితివి. తమకములతో తలబ్రాలు ఆమె సిరసుపై పోసితివి. మాటనెగ్గించుకొనిన తరువాత ఇంకా ఆంక్షలుపెట్టేవేలనయ్యా? బయట నుంచి నీతో ఎకసక్కెము లాడుదుమా? ఐరేని కుండలవంటి అతివ ఘనస్తనములను పట్టితివి. పిప్పి జేయురతులదేల్చుట కామెను బెండ్లాడితివి. ఇదే అదనని, ఓ శ్రీవేంకటేశ్వరా! నన్నునూ (అన్నమయ్య అనువలపుకత్తెను) కూడితివి. మరి ఇక ఆ దేవిని గాని నిన్నుగాని యేమని నిందించగలను?

★ **చలము** – పట్టుదల ★ **బూజుకుండలు** – ఐరేని కుండలు

సంఖ్య : 399 సంపుటము : 27 పుట: 270 రాగం : ఆహిరి

17 ఆఁడు జన్మమే మేలు అందరికిని
పోఁడిమితో నీవంటి పురుషుఁ డుండఁగను ॥పల్లవి॥

గోపికల కొరకె కొండ గొడ గెత్తితివి
గోపికల కొరకె గోవులనుఁ గాచితివి
యీపాటి వాఁడవు ఇంతులఁ గంటేఁ జాలు
యేపనియైనాఁ జేతువు యెరిఁగితిమయ్య ॥ఆఁడు॥

పొంచి సత్యభామకుఁగా పువ్వులమాఁకు మోఁచితి
పొంచి సత్యభామవద్ద పోటుబంటవై మించితి
ఇంచుకంతా లోఁగవు ఇంతు లొద్దనుంటేఁ జాలు
యెంచ కన్నియుఁ జేతువు యెరిఁగితిమయ్య ॥ఆఁడు॥

మిన్ను సాదించి తెచ్చితి మెరసి పదారువేల
మిన్ననేలఁ గూడపెట్టి మించి రుక్మిణిఁ జేకొంటి
ఇన్నిటా శ్రీవేంకటేశ ఇరవైతివి మాపాల
యెన్నియైనాఁ జేతువు నిన్నెరిఁగితిమయ్యా ॥ఆఁడు॥ **399**

పరిచయ పరిమళం :

అన్నమయ్య భావనల పరిమళం ఇట్లా పరిచయం చేయటం సుకృతంగాక మరేమిటి? నీవంటి మగాడితోడు దొరికితే నాకు ఆడుజన్మే కావాలి. అదే యెంతో మేలు అంటున్నారు. ఎందుకుటా? గొల్లకంపుకొట్టే గోపికల కోసం కొండ (గోవర్ధన పర్వతం) గొడుగుగా పట్టుకొన్నావు. ఆ గోపికల కొరకే గోవులను కాచావు. నువ్వేపాటివాడవో అవగతమైనది. ఇంతులు కంటబడితేచాలు యేపనినైనా చేస్తావు. నీ ముద్దు భార్య సత్యభామ కోసం పువ్వులమాకు (పారిజాతవృక్షం) స్వయంగా మోసి తెచ్చావు. ఆ సత్యభామ వద్ద పోటుబంటవై (శూరుడవై) నిలిచితివి. వశమయ్యే వనితలను చూస్తే చాలు మంచీచెడ్డా చూడక ఏమైనా చేస్తావు. ఇదిమేమెరిగితిమయ్యా నరకాసురుని పురము ముట్టడించి వాని చేతిలోనున్న పదియారువేల రాచకన్నెలను విడిపించి వారి కోర్కెపై ఆనాడు రుక్మిణిని పెండ్లాడినట్లే పెండ్లాడినావు. నేడు శ్రీవేంకటేశ్వరుడవై మాపాల నెలకొంటివి. మాకోసం యెన్నైనా చేతువని యెరిగితిమయ్యా!

★ **పోడిమి** – అందము ★ **లోఁగవు** – వశమయ్యే

సంఖ్య : 397 సంపుటము : 27 పుట: 268 రాగం : బౌళి

18 ఇంకనైనా మొక్కవే నీ విన్నిటికి శలవుగా
కంకి సేసేవు వలపు కటకటా యేమే ॥పల్లవి॥

యేకతానఁ బతితోడ నేమన్నా నమరుగాక
వాకుచ్చి ఇందరిలోనా వా దడతురా
ఆకడ నవ్వీ నతఁడు ఆనలు వెట్టేవు నీవు
కాకు సేసేవు వలపు కటకటా యేమే ॥ఇంక॥

చెంతనుండే యట్టే వేళ చెనకఁగఁ జెల్లుఁ గాక
పంతమునఁ గొలువులోఁ బచ్చి సేతురా
సంతసించె నిన్ను నాతఁడు జంకించేవు నీవైతే
గంత గట్టేవు వలపు కటకటా యేమే ॥ఇంక॥

కూడిన యప్పటి వేళ కొసరఁ దగవు గాక
యేడనైనా రట్టుసేసి యెచ్చరింతురా
యీడనె శ్రీవేంకటేశుఁ డితవాయఁ గలసేవు
గాడిఁ బెట్టేవు వలపు కటకటా యేమే ॥ఇంక॥ **397**

పరిచయ పరిమళం :

అన్నమయ్య చెప్పిన ఈ మధురకీర్తన నేటితరం వారికి నిఘంటువులేకపోతే మింగుడు పడదు. ఆయన దేవి చెలికత్తెవలె ఆమెకేమి చెబుతున్నారో వినండి. అయ్యయ్యో! ఇదేమిటమ్మా? "వలపునింత కంకిసేసేవు" (ప్రణయంలో ఇంత దురుసుగా ప్రవర్తిస్తావు). నీవు ఇన్నిటికీ (చేసినవాటన్నిటికీ) శలవుగా (అర్పణగా) స్వామికి మొక్కవమ్మా! నీవు నీపతితో ఏకాంతంలో వున్నప్పుడు నీవేమనినా చెల్లిపోతుంది గాక ! ఇందరిలో నోరువిప్పి వాదడతురా? అతడు నవ్వి సుముఖుడైతే నీవు ఆంక్షలు పెట్టవచ్చునా? వలపు నింత కాకు (అవమానం) చేస్తారా? అయ్యయ్యో! ఇదేమిటమ్మా? దేవీ! ఆయన నీదగ్గరే వున్నప్పుడు నీవెంత చెనకినా (నొక్కినా) చెల్లుతుంది. ఆయన కొలువులో వుండేటప్పుడు పచ్చిసేతురా (ఆఉడి పెట్టెదరా)? నిన్నాతడు సంతోషపెట్టాలని చూస్తుంటే నీవేమో బెదిరిస్తున్నావా? అయ్యయ్యో? వలపు నింత గంతగట్టేవా? (కళ్ళకు గంత కట్టవచ్చునా)? అతడు నిన్ను కూడినప్పుడు ఆపేక్ష చూపించాలి. రభస చేయవచ్చునా? శ్రీవేంకటేశ్వరుడు, హితుడై కలిస్తే... వలపులో, గాడిబెట్టేవా (క్షోభపెడతావా) అయ్యయ్యో!

★ **వాదడతురా** – వివాదం పడెదరా? ★ **ఎచ్చరింతురా** – హెచ్చరిస్తారా?

సంఖ్య : 177 సంపుటము : 27 పుట: 119 రాగం : సాళంగం

19 ఎక్కినవానికిఁ జాడ యేనిగె గుజ్జనుమాట
నిక్కముగా భువిలోన నీవల్ల గంటిమి ॥పల్లవి॥

మొగము చూడఁగానే మూటమాటలాడేవు
తగునా ఆతనితోడ దంటతనము
నగేవానితోడ నీవు నంటుసేసి గొణగేవు
అగపడితేఁ బతి అలసతే నీకు ॥ఎక్కి॥

దగ్గరి రాఁగానే నీవు తలవంచుకొనియేవు
యెగ్గా ఆతఁడు నీకు యేమైనాను
వొగ్గి చేయిచాఁచేవాని నొద్దుకొంటా బెనఁగేవు
వెగ్గళించకుండితేనే వింతవాఁడా ఇతఁడు ॥ఎక్కి॥

కొంగువట్టి తియ్యఁగానే గొబ్బున సిగ్గువడేవు
సంగతా ఇద్దరి మీసరసవేళ
యింగితాన శ్రీ వేంకటేశుఁడిట్టె నిన్నుఁగూడె
ముంగిట నిలుచుంటేనే ముచ్చటలు చెల్లెనా ॥ఎక్కి॥ **177**

పరిచయ పరిమళం :

అన్నమయ్య చెప్పిన ఈ మధురకీర్తనలో పల్లవేమని అంటే ఏనుగుపై యెక్కిన వానికి ఏనుగు కురచగానే తోస్తుంది కదా? దేవీ! నిజముగా భువిలో నీవలన మాకిది అవగతమైనదమ్మా! ఆయనను చూడగానే మూటెడు మాటలు మాట్లాడతావు కదా! ఆతనితో ఇంత దంటతనము (గయ్యాళితనము) తగునటమ్మా? నీతో చిరునవ్వుతో మాట్లాడే ఆయనతో తగులుకొని పోట్లాడతావు. నీకు ఆయన కళ్ళెదుటనే వుంటే అంత అలుసుటమ్మా? పోనీ తనంతట తానే నీ దగ్గరకు వస్తే నీవు తలవంచుకొని వుంటావేమిటమ్మా? ఆతడు నీకేమైనా ఎగ్గు (అపకారం) చేస్తాడా? కావాలని నీకోసం చేయిచాచేవానితో పెనుగులాడవచ్చునా? ఇతడు తిరస్కరించటం లేదు కాబట్టే విచిత్రంగా వున్నాడా? దేవీ! నీ ప్రియుడు పైటచెంగు పట్టుకోగానే వెనువెంటనే సిగ్గులమొగ్గయిపోతావు. మీ ఇద్దరూ సరసమాడుకొనే వేళ ఇది తగునా? చాకచక్యంతో శ్రీవేంకటేశ్వరుడు నిన్ను కూడినాడు. నీవాయన ముంగిట నిలుచుంటే యెంత ముచ్చటగా వుంటుందమ్మా!!

★ **వెగ్గళించు** – తిరస్కరించు ★ **గొబ్బున** – వెనువెంటనే

సంఖ్య : 104 సంపుటము : 27 పుట: 70 రాగం : దేశాక్షి

24 ప్రేమముతో నిందరిని బెండ్లాడితివి
కామించి యేరీతి నేలి కరుణించేవయ్యా ॥పల్లవి॥

కలికి కాఁగిటిలోనే కాఁపురము సేయఁగాను
వెలఁదులకెల్లా నిఁక వేళ యేదది
చలపట్టి యేపొద్దు సరసము లాడఁగాను
మలసి ఇతరులకు మరి వేళ యేదది ॥ప్రేమ॥

చనవున నాపె మించి సారె మోవి యానఁగాను
వెనకటిసతులకు వేళ యేదది
కనుఁగొని యట్టె తనకతలే నీకుఁ జెప్పఁగా
మనవి చెప్పేవారికి మరి వేళ యేదది ॥ప్రేమ॥

చెంత నీ శిరసుమీఁద సేస లాపె వెట్టఁగాను
వింత సవతులకెల్లా వేళ యేదది
ఇంతలో శ్రీ వేంకటేశ యేలితివి నన్ను నేఁడు
మంతనపు చుట్టాలకు మరివేళ యేదది ॥ప్రేమ॥ **104**

పరిచయ పరిమళం :

అన్నమయ్య శ్రీవేంకటేశ్వరుని యెలా దెప్పుతున్నారో చూడండి. పదియారువేలమంది రాచకన్నెలు అష్టభార్యలు, భూదేవి, శ్రీదేవీ, కుబ్జ రేపల్లె గోపీజనము వంటి వలపుకత్తెలు, నాబోటి వలపు భక్తురాండ్రతో సరిపెట్టుకోవు. ఏ వూరిలో తిష్ఠవేసినా అక్కడొక వలపుకామినుల మూక. ఇదంతా బాగానేవున్నది, కానీ ప్రేమముతో ఇంతమందినీ పెండ్లాడినావు కదా! వీరందరినీ కామించి ఏవిధముగా కరుణిస్తావయ్యా? పోనీ నీవేమన్నా పనీపాటాలేని వాడివా అంటే... అబ్బో... ఒక్కొక్కదానికే ఒక రాత్రి ఇస్తే మళ్లీ దాని గతి యెన్నడు? ఆ వెలదికి వేళయేది? ఏపొద్దునైనా వీళ్ళ ప్రేమే అయితే ఇతరులకు మరి వేళ యేడ, అది చెప్పవయ్యా! ఒకామె మోవితేనె జుర్రుతూ కూర్చుంటే, వెనకటి సతికి (నిన్నటిదానికి) నేడు చోటేది? సరే! ఈవిడ చెప్పే కతలు వింటుంటే, మనవి చేసికొనేవారి మాట యెప్పుడు వింటావు? నేడు ఈవిడ చెంతచేరి అక్షంతలు చల్లించుకొన్నావు బాగానే వున్నది. నీ పదియారువేలమంది వింత సవతులు వున్నారే! వాళ్ళకు వేళ అదియేడ? సరే! ఇంతలోనేను పట్టుకొన్నానని, నన్నూ యేలినావు. నీతోమంతనాలేడే చుట్టాలమాట యేంచేస్తావయ్యా?

★ **చలపట్టి** – పంతముతో ★ **మలసి** – మళ్ళీ

సంఖ్య : 178 సంపుటము : 27 పుట: 120 రాగం : ముఖారి

21 వద్దు వద్దు కోపము వదినె నింతే నీకు
సుద్దులేల చెప్పేవు సొలసితి నిన్నును ॥పల్లవి॥

మారుకొన్న దానఁగాను మాటాడినదానఁగాను
యేరా నాతోనేల యెగ్గు పట్టేవు
గీరితి నింతే గోర కెలని పరాకు రాఁగా
కూరిమి నిట్టే వేఁడుకొనేను నిన్నును ॥వద్దు॥

గుంపించినదానఁ గాను గొణఁగిన దానఁ గాను
తెంపున నేరా నన్ను దీకొనేవు
చెంపల చెమట జార చేఁతఁదుడిచితి నింతే
అంపలేను ఆయమంటి ఆదరించే నిన్నును ॥వద్దు॥

పాసివున్నదానఁ గాను పదరినదానఁగాను
వేసరక నన్నునేల వెద్దువెట్టేవు
ఆసల శ్రీ వేంకటేశ అట్టె నన్నుఁ గూడితివి
మోసలేదు నీకునాకు మొక్కమెచ్చే నిన్నును ॥వద్దు॥ **178**

పరిచయ పరిమళం :

ఈ కీర్తనలో అన్నమయ్య స్వామికి వదినె వరుస అయిన బంధువు. స్వామిపట్ల ఆమెకున్న ప్రీతిని, అపార్థం చేసికోవద్దనీ తనను 'వెద్దువెట్టవద్దు' (మోసగించవద్దు) అని వేడుకొంటున్నది. అదేమిటో, తెలుసుకొందామా? ఓ శ్రీనివాసా! అంత కోపము వద్దు. నేను నీకు వదినెనయ్యా! నీవు చెప్పే ముచ్చట్లు వింటే పారవశ్యం కలుగుట సహజమే. స్వామీ! నేను స్వాభావికంగానే, మారుకొన్నదానగాను (ఎదుర్కొనేటటువంటి దానను కాదయ్యా!) ఏరా! నాతో ఎగ్గు (తప్పు) ఏలపట్టేవు? నేనేదో పరధ్యానంలో పడి పొరబాటున గోటితో గీరినాను. పొరబాటే, నిన్ను వేడుకొంటున్నాకదా! దేవా! నేను ఈర్ష్యతో వికారంగా మాట్లాడేదానను కాదు. అర్థం లేకుండా గొణిగేదానినీ కాదు. ధైర్యంతో నన్నేల అంగీకరింపజేస్తావు? నీ చెంపలపై జారే చెమట నేను తుడిచినమాట నిజమే. అంతమాత్రాన, నన్నింత ఆదరించే నిన్ను ఎక్కడెక్కడో తాకుట తగదు. స్వామీ! నేను అంటీముట్టనట్లుండలేను. తొందరపడేదానినీ కాదు. నన్నెందుకు వంచిస్తావయ్యా? ఓ శ్రీవేంకటేశ్వరా! ఆశపడ్డ నన్ను కూడా కరుణించి కూడితివి. నీకూ నాకూ మధ్య వంచనలేదయ్యా! నీకు మొక్కి మెచ్చెదనయ్యా!

★ **గుంపించు**–ఈర్ష్యతో వికారంగా మాటలాడుట ★ **దీకొను**–అంగీకరింపజేయు
★ **పాసివున్న** – అంటీముట్టనట్లున్న ★ **మోసలేదు** – వంచన లేదు

సంఖ్య : 396 సంపుటము : 27 పుట: 268 రాగం : నాదరామక్రియ

22 ఆనతీవయ్య యేమిటా నడ్డము లేదు నేఁడు
నేను నీకీ వూడిగాలు నేరుచు కొనేను ॥పల్లవి॥

కొంత గొంత నీ నిలువుఁ గొప్పు జారివున్నదిదె
పంతమున నెవ్వతైనాఁ బట్టి తీసెనో
పొంతనె యెదుగాను నీ పుక్కిటఁ దమ్మ వున్నది
అంతరంగమైనచోట నాదాయము వచ్చెనో ॥ఆన॥

తొలుతే నీ పచ్చడము తొప్పఁ దోఁగి వున్న దిదె
నిలుచుండఁగా నాపె పన్నీరు చల్లెనో
అలసి బుసకొట్టేవు అక్కడివారు నిన్ను
బలిమిఁ జెప్పఁ గారానిపనులు సేయించిరో ॥ఆన॥

యీరీతిఁ బూవుల దండ లిన్ని నీమెడ నున్నవి
పోరానివారే నీకు బూజ సేసిరో
చేరి యలమేల్మంగను శ్రీవేంకటేశ కూడితి-
వారసి బుద్ధి చెప్పిరో అందరూనుఁ దగరు ॥ఆన॥ **396**

పరిచయ పరిమళం :

ఓ శ్రీవేంకటేశ్వరా! మాదేమున్నదయ్యా? ఆనతినీయవయ్యా! నీకెందునా అడ్డము లేదు. నేడు నేనే నీకు వూడిగము చేయనేర్చితిని అంటున్నారు అన్నమయ్య. మరి ఆమెకూడా అన్నమయ్యయే. నిట్టనిలువుగా అమర్చికట్టుకొన్న నీ కొప్పు నేడు యెందుకో కొంచెం సడలి కొప్పు జారిపోయింది. ఎవ్వతెయైనా పంతముతో, వూడపీకలేదుకదా? సమీపించి చూస్తే నీ పుక్కిట తాంబూలపుతమ్మ మిక్కుటముగానున్నది. నీకు మనసున మక్కువవుంటేనే లాభమూ వుంటుందని గ్రహించు. స్వామీ! ఇదిగో నీ వస్త్రము మొదటనే నీ చెమటలవల్ల తడిసివున్నది. దానికి తోడు నీవు నిలుచునియుండగానే ఆమె అధికముగా పన్నీరుచల్లినారా యేమయ్యా? అలిసిపోయినవానిలా అపరిమితంగా బుసకొట్టుచున్నావు. ఏలనయ్యా? అక్కడివారు బలవంతాన నీచేత చేయరాని పనులు చేయించినారా యేమి? స్వామీ! మరొక్కసంగతి వివరించి చెప్పవయ్యా! నీకు పో, రా అని ఆజ్ఞలిచ్చేవారు నీకు పూజచేయాలని ఆపినారాయేమి? చివరికి నీవు నీ అలమేలుమంగకే చేరువయ్యావు. అందరూ నీకు తగరని ఆమె బుద్ధి చెప్పలేదు కదా!

★ **ఎదుగా** – ఎక్కువగా ★ **పచ్చడము** – వస్త్రము

సంఖ్య : 145 సంపుటము : 27 పుట: 98 రాగం : దేసాళం

23 నేరుతువు కరియమాణిక్కె దేవుఁడా
నీరపము కరియమాణిక్కె దేవుఁడా ॥పల్లవి॥

మక్కువ నాతోఁ బెనఁగి మంచానకుఁ దీసేవు
నిక్కమా కరియమాణిక్కె దేవుఁడా
అక్కరతో బత్తిసేసి ఆయము లంటేవు నాకు
నిక్కలాయఁ గరియమాణిక్కె దేవుఁడా ॥నేరు॥

చేరదేర నీవు నన్నుఁ జేయివట్టి పెనఁగఁగా
నీవి జారెఁ గరియమాణిక్కె దేవుఁడా
కైవశమై పాయలేను కప్పురవిడేలకే
నీవద్దనే కరియమాణిక్కె దేవుఁడా ॥నేరు॥

అచ్చపు గురుతులెల్లాఁ ఆనతిచ్చి రప్పించితి
నెచ్చెలిచేఁ గరియమాణిక్కె దేవుఁడా
ఇచ్చగించి శ్రీ వేంకటేశుఁడవై కూడితివి
నిచ్చలునుఁ గరియమాణిక్కె దేవుఁడా ॥నేరు॥ **145**

పరిచయ పరిమళం :

తిరుపతికి నలభై కి.మీ దూరంలోని 'నగరి'లో వెలసిన నిలువెత్తు దేవుని కరియమాణిక్యప్రభువని కీర్తిస్తున్నారు అన్నమయ్య. భూదేవి, శ్రీదేవీయుతుడైన స్వామి గజేంద్ర వరదుడని, గజేంద్రమోక్షం ఇక్కడే జరిగిందని ప్రతీతి. ఓ కరియమాణిక్కెదేవుడా! ఏదో విధంగా నీరపము (నీ పంతము) నెగ్గించుకోగల సమర్థుడవు. నాతో పోట్లాడి ఎలాగైనా మంచము మీదికి తీసికెళతావు. ఇది నిజము మాణిక్కె దేవుడా! నీ అవసరం కొద్దీ, భక్తి చూపించి ఎలాగైనా నా మర్మములను తాకుతావు. నాకు ఇదంతా ఏనాడో అనుభవంలోకి వచ్చింది. చేవదేర (బలవంతుడవై) నన్ను చేతులతో పట్టిపెనగులాడి నన్ను పందెము ఓడిపోయేట్లు చేసిన కరియమాణిక్కెదేవుడా! నీకు లొంగిన పిమ్మట నిన్ను వీడుట సాధ్యమా? నీవిచ్చే కర్పూరతాంబూలానికి కట్టువడి పోయానయ్యా! ఓ కరియమాణిక్కెదేవుడా! నేనెక్కడ నిన్ను కలుసుకోవాలో వివరమైన గుర్తులు చెప్పి మరీ రమ్మన్నావు కదా! నానెచ్చెలి చెప్పిందిలే. నేనంటే (అన్నమయ్య అనేవలపుకత్తె) ఇష్టపడి శ్రీవేంకటేశుడవై కూడితివి. నిత్యమూ నీదాననే.

★ **నిక్కలాయ** – అనుభవంలోకి వచ్చింది ★ **నీవి** – పందెము

సంఖ్య : 327 సంపుటము : 27 పుట: 221 రాగం : దేశి

28 అంతేని మే మెఱఁగము ఆఁడువారము
సంతలో నేరుచుకొని జాణము గారాదా ॥పల్లవి॥

కూడిమాడి వుండి నీతోఁ గోపగించితి ననేవు
వాడికెవారి నవ్వులు వచ్చీనా మాకు
వేడుక కాఁడవు నీకు వేగిరము గలితేను
నీడల నూరివారితో నీవు నవ్వరాదా ॥అంతే॥

వోముక మారుమొగమై వూరకుందాన ననేవు
దోమటి గొల్లమాటలు తోఁచీనా మాకు
ప్రేమమున నీకు నింత పెక్కులాడవలసితే
నీమాటలు నా మాటలు నీవే యాడరాదా ॥అంతే॥

కన్నులఁగంటానే వచ్చి కాఁగిలించుకో ననేవు
నిన్నటివారి నేర్పులు నేర్చేమానేము
అన్నిటా శ్రీవేంకటేశ ఆయములంటి కూడితి-
వెన్ని గలవు నీ పొందు లెనయఁగరాదా ॥అంతే॥ 327

పరిచయ పరిమళం :

అన్నమయ్య చెప్పిన ఈ మధుర కీర్తనలో గొల్లెతలు శ్రీకృష్ణుని దెప్పుతున్నారు. మేము చల్లవెన్నలనమ్ముకొనే గొల్లవారము. పైగా ఆడువారము. నీవు సంతలలో తిరిగీ తిరిగీ జాణవయ్యావు. అయితే మాకేమి? నీ జాణతనం నీవద్దనే వుంచుకోరాదా? నీతో కూడివుండక మొకము మాడ్చుకొని వుంటానని దెప్పకు. నీకు 'అలవాటై' వారి జాణతనం, నవ్వులు మాకెలా వస్తాయి? నీవు వేడుక కాడవు. నీకు అంత "తొందర" వుంటే.. వూరివాళ్ళు చాలామంది వున్నారు. వారితో నీ నవ్వులు పంచుకోరాదా? నన్నేమన్నావో తెలుసా? సంస్కారము లేక మొగము మాడ్చుకొని వుంటానా? నా మాటలు నీకు దోమటి (మొరటుదైన) గొల్ల మాటలు అనిపిస్తున్నాయా? ప్రేమలు కురిపించేట్లు నీతో మాట్లాడాలా? అయితే నా మాటలు నీ మాటలు నీవే ఆడరాదా? నిన్ను చూడగానే వచ్చి కౌగలించుకోనా? తమరితో నిన్న కులికినదాని జాణతనం నాకెక్కడిదిలే? నీవు శ్రీవేంకటేశ్వరుడవైనా ఆయము (మర్మస్థానముల) నంటి మరీ కూడుతావు. నీ పొందులతో అలరించరాదా?

★ **ఓముక** – సంస్కారములేక ★ **సంత జాణతనము** – మోసముతో కూడిన నేర్పు

సంఖ్య : 328 సంపుటము : 27 పుట: 221 రాగం : సామంతం

25 చిత్తగించు నీ వాపెను చెన్నరాయ! ఈపె
చిత్తిణి గొడగుమట్టి చెన్నరాయ ॥పల్లవి॥

చిక్కని గుబ్బల మీఁద చేయి నీవు వేసితేనే
చిక్కెను నీపాల నాపె చెన్నరాయ
చొక్కించి నీవు గోరు సోఁకించఁగా కమ్మటి నీ-
చెక్కిటిపైఁ జేయివెట్టీ చెన్నరాయ ॥చిత్త॥

దిమ్మరి మాటలు యీ తెఱవతో నాడఁగాను
చెమ్మగిలఁ జెమరించె చెన్నరాయ
తమ్ములమము నీ విడఁగ తమకించి యట్టె యాపె
చిమ్మెను నీమీఁదను సిగ్గు చెన్నరాయ ॥చిత్త॥

ఆ రీతుల నేకతాన అలుకలు దేర్చఁగాను
జీరలు వొళ్లెల్ల నిండె చెన్నరాయ
యీ రీతి శ్రీవేంకటాద్రి నిద్దరు నేకమైతిరి
చీరకొంగు వదలకు చెన్నరాయ ॥చిత్త॥ 328

పరిచయ పరిమళం :

కడప మండలంలోని గొడుగుమట్టి గ్రామంలో నెలకొన్న చెన్నరాయనిపై మధుర కీర్తన వినిపిస్తున్నారు అన్నమయ్య. ఈ చెన్నరాయని వలచి తపించుచున్నది ఒక చిత్తిణి జాతి ప్రేమిక. నీవు ఆమెను చిత్తగించి సంతోషింపజేయవయ్యా! అంటున్నారు. ఓ చెన్నరాయా! చిక్కనైన, ఆమె చనుగుబ్బలపై నీవు చేయి వేశావో లేదో ఆమె నీకు దాసురాలయింది. ఆమెను పరవశింపజేసి అనేకమైన నఖక్షతములను జేశావు. అందుకనే ఆమె కమ్మటి నీ చెక్కిలిపై చేయి ఆనించింది. ఓ చెన్నరాయా! మత్తెక్కించే పలుకులతో ఈ తెఱవ (జవ్వని) నీతో కలిసి నర్తించినందుకే చెమరించినదయ్యా! నీవామెకు తాంబూలము నియ్యగానే తమకముతో నీపైననే సిగ్గులు కుమ్మరించినది. ఓ చెన్నరాయా! ఆ విధంగా నీవు మీ ఏకాంతములో ఆమె అలుకలు తీర్చగానే వుక్రోషంతో నీ ఒంటినిండా గీట్లు పెట్టింది ఆ చిన్నది. ఇంతాచేసి ఓ శ్రీవేంకటేశ్వరా! నీవు చెన్నుడవైనప్పుడు నీచెంత చేరిన ఆ చెలియ నీ దేవేరి అలమేల్మంగయే. అందుకే నీవామె చీరెకొంగు వదలవు.

★ **చొక్కించి** – పరవశింపజేసి ★ **దిమ్మరిమాటలు** – మత్తెక్కించే పలుకులు

సంఖ్య : 385 సంపుటము : 27 పుట: 267 రాగం : శంకరాభరణం

26 ఓ యమ్మ యశోద వొద్దన్న మానఁడు
ఖోయని యారిచీ గోవిందుఁడు ॥పల్లవి॥

పయ్యెద లెడలఁ బట్టెరు గొల్లెత-
లొయ్యన తాఁ గొట్టీ నుట్లు
తియ్యని పెరుగు తేనె వారవట్టీ
కూయఁగఁ గూయఁగ గోవిందుఁడు ॥ఓయ॥

చాడెలు దియ్యుచు సతులు నవ్వఁగ
ఆడవారిచన్ను లట్టె తీసీ
యేడకైన చాఁచీ లెత్తిన కోలలు
కోడెకాఁడు గదె గోవిందుఁడు ॥ఓయ॥

యెమ్మెలు నెరపి యిందిరయుఁ దాను
అమ్మరో శ్రీవేంకటాద్రి వీథులను
కమ్మిగోపికలు కాఁగిట గూడఁగ
కుమ్మరించీ సిగ్గు గోవిందుఁడు. ॥ఓయ॥

పరిచయ పరిమళం :

గోవిందుడు చేసిన అల్లరిని యశోదకు పితూరీచేస్తున్నారు గోపెమ్మలు. అన్నమయ్యనాటి కొన్ని తెలుగు పదములు మింగుడు పడవు. ఇది నాబోటి సామాన్యుడు చేసిన విశ్వప్రయత్నం. చదివి ఆనందిద్దాం. ఓయమ్మా! యశోదా! నీ కొడుకు అల్లరి వద్దన్నా మానడమ్మా! "ఖో" అని పెద్దగా మా వెనకనుంచి అరచి మమ్మల్ని భయపెడతాడు, ఈ గోవిందుడు. గొల్లెతలు చెమటలతో తడిసిన పయ్యెదలను తీసిపెట్టి గాలికి ఆరబెట్టుకొంటుంటే లోపల మీవాడు వారు అప్పుడే వుట్లపై పెట్టిన పెరుగును తేనెను ధారగా కారిపోయేట్లు చేస్తాడమ్మా! మేము కూయగా కూయగా (ఎంత మొరబెట్టుకొన్నా) వినడమ్మా! సతులు తమ నెత్తిన పెట్టుకొన్న కుండలను దించుటకు చెయ్యి వేయమని, నవ్వగా అక్కడే కుండలవంటి వారి చన్నులపై చేయి వేస్తాడు. బయటకు తీసి ఎక్కడికైనా చాచిపెట్టినట్లు తన కోలలతో (చిన్న కట్టెలు) ఆ కోడెగాడు తాకుతాడు. మరి అంతటితో ఆగుతాడో లేదో!! ఓయమ్మో! తిరుమల వీధులగుండా ఇందిరతో పోతూ, శ్రీవేంకటేశుడై గోపికల కౌగిట కూటములు గుర్తుకువచ్చి సిగ్గులు కుమ్మరిస్తున్నాడు.

★ **చాడెలుదియ్యుచు** – కుండలు దించుచూ ★ **కమ్మి** – అతిశయించి
★ **కోడెకాడు** – మిటమిటలాడే కుఱ్ఱవాడు

సంఖ్య : 226 సంపుటము : 27 పుట: 153 రాగం : మంగళకౌసిక

27 కపటము లిఁకనేలే కన్ను లెదుట నున్నాఁడు
నెపములు వేసి యెంత నీటు చూపేవే ॥పల్లవి॥

మంతనాలు గొంతవడి మాటలనుఁ గొంతవడి
యెంతవడి వట్టి జాగు లేమి సేసేవే
వంతుకు నాతఁడు వచ్చి వద్దఁ గాచుకున్నవాఁడు
కొంతపుఁ జూపులనేల కొచ్చి చూచేవే ॥కప॥

నవ్వులనే కొంతవడి నటనలఁ గొంతవడి
యెవ్వతె మాటలు వింటి విది యేఁటిదే
బువ్వాన నాతఁడు నిన్ను బోంసేతము రమ్మంటే
పువ్వులవాటులనేల పూఁచి వేసేవే ॥కప॥

సిగ్గులనే కొంతవడి సింగారాలఁ గొంతవడి
యెగ్గులుఁ దప్పులుఁ బట్ట నిందులో నేదే
అగ్గమై శ్రీవేంకటేశుఁ డాతఁడే తా నిన్నుఁగూడె
వెగ్గళించి మతీ నేల విఱ్ఱవీఁగేవే ॥కప॥ **226**

పరిచయ పరిమళం :

అన్నమయ్య తిరుమలేశుని ప్రేమిక. దేవి తన భర్తను ఏమీ అనవద్దనీ, కపటముతో తన నాథుని తప్పుపట్టవద్దని మందలిస్తున్నది. అన్నమయ్యతో దేవి యేమంటున్నది వినండి. నా మగడు మన కన్నులెదుటే వున్నాడు కదే! కపటములెందుకే? పాపం! ఆయన మీద నెపాలు వేసి యెంత నీటుతనము చూపిస్తున్నావే!!! ఆయనతో కాసేపు మంతనాలని, కాసేపు మాట్లాడాలని, ఆయనను నిలిపివేసి జాగుచేసింది నీవు కదటే? ఆయన మాటకు కట్టుబడి వస్తే ఆయనను తీక్షణంగా చూస్తావా. ఎంతనంగనాచివే!!! కాసేపు నవ్వులొలికిస్తావా? కాసేపు నృత్యప్రదర్శనలా? నా భర్త గురించి నువ్వు విన్నదంతా, ఆ మాటలు నీకు యెవరు చెప్పారే. పాపం! ఆయనేదో నిన్ను భోజనవేళ అయింది కదా! భోంచేసి పొమ్మంటే, అది ప్రేమించడమా? ఆయనపై పూవులు వేస్తావా? ఏమే నీ చాతుర్యం? కొంతసేపు సిగ్గుల ప్రదర్శన, కొంతసేపు సింగారాల ప్రదర్శన. ఇందులో ఎగ్గులు, తప్పులు పట్టటానికి యేముందే? సరే! శ్రీవేంకటేశ్వరుడే కావాలని నిన్నుకూడినాడేపో! ఇందులో విఱ్ఱవీగటానికి యేముందే? ఆయన ఆశ్రితజనపక్షపాతి.

★ **కొంతపుజూపు** – తీక్షణమైన చూపు ★ **అగ్గమై** – అనుకూలుడై

సంఖ్య : 17 సంపుటము : 22 పుట: 12 రాగం : బౌళి

32 తామొకరి నాడుదురు తమనేరా లెంచుకోరు
భూమిలో నిట్లఁ గాఁగానేపో కౌను సమసె ॥పల్లవి॥

కాదనేటిదాననా కడు నీవు నవ్వితేను
సోదించి నీమోవి నీవే చూచుకోరాదా
యీదెస నీభావ మయ్యో యెదుటిచందురుకందు
నాదించేకన్నులు తననలుపు లెంచీనా ॥తామొ॥

వేసరేటిదాననా వెంగేలు నీవాడితేను
యీసు నీగుణము నీవే యెంచుకోరాదా
మోసాన జలనిధిని మునినోరియెంగిలనే-
వూసినవాసినోరు తన వొద్దియెంగి లెంచీనా ॥తామొ॥

వంతులెంచేదాననా వచ్చి నీవు గూడఁగాను
ఇంతలో నావరుస నీవెంచుకోరాదా
పంతపు శ్రీవేంకటేశ పైకొని కూడితి నన్ను
దొంతి తననీడ తోడువాసి వుండునా ॥తామొ॥**17**

పరిచయ పరిమళం :

తెలుగునాట కొన్ని సామెతలు అన్నమయ్య కీర్తనలవల్లనే ప్రాచుర్యం చెందాయేమో! ననిపిస్తుంది. కళ్ళ రెప్పలు చంద్రుణ్ణి ఆక్షేపించాయట. నీవు చప్పుడు లేకుండా దొంగలావస్తావని. సముద్రంలో యెంతోమంది ఉమ్మివేస్తారు. ఆ సముద్రం ఆ ఉమ్మివేసేవాళ్ళని ఛీఛీ యెంగిలి అని ఆక్షేపించిందంట. మరి తానెక్కడనుంచి వచ్చింది ముని నోట్లోంచే కదా! శ్రీవేంకటేశ్వరుడు తమని ఒక్కసారి అనుభవిస్తే చాలు అని తహతహలాడే తన బోటి వలపుకత్తెలు, వావి వరుసలెంచితే అలాగే వుంటుందని అంటున్నారు. తప్పులెన్నువారు తమ తప్పులెరుగరని కదా! చాటువ వున్నది. ఇప్పుడు... జాగ్రత్తగా ఈ కీర్తనని అర్థంచేసుకోండి. తామొకరిని ఆక్షేపించే వారు తమనేరాలెంచుకోరు. భూమిలో ఇట్లాగనే పోవిల్లు వంకరగావుండేవాళ్ళని చూచి నవ్వితే యెట్లా? స్వామీ! నీవు నవ్వితే మందహాసం అని చంద్రుడు ఆక్షేపిస్తే అలాగే వుంటుంది, మరి. స్వామీ! నీవు వ్యంగ్యోక్తులాడితే బాధపడటం దేనికి? నేను అందులో ఈర్ష్యపడితే నీగుణాలని చూచి, ఇదీ అలాగేవుంటుంది. ఓ శ్రీవేంకటేశ్వరా! నీ ప్రియురాళ్ళమైన మేము ఒకరినొకరం ఆక్షేపించుకొంటే... వెంటవెంట వచ్చే నీ నీడ మాబోటి ప్రియురాళ్ళను ఆక్షేపిస్తే... అలాగే వుంటుంది.

★ **వంతులెంచుదాననా** – వావి కుదరలేదంటానా ★ **దొంతి** – వెంటవెంటనే వచ్చె
★ **వేసరేటి** – బాధపడే ★ **నాదించుకన్నులు** – అల్లల్లాడే కన్నులు

సంఖ్య : 389 సంపుటము : 27 పుట: 263 రాగం : పళవంజరం

29 ఇంత వుపకారి నైతి నిది నీకుఁ జాలదా
బంతిఁబెట్టితి వలపు భావించుకో తగవు ॥పల్లవి॥

ఆలరి యాపె దిట్టిన ఆ తిట్లల్లా దాఁచి
జాలిఁ బెట్టనైతి నిన్ను చాలదా ఇది
పోలించి నీవు బొంకిన బొంకులెల్లా చెల్లఁ బెట్టి
మేలు మేలని మెచ్చితి మెచ్చవద్దా నన్నును ॥ఇంత॥

చివుకున ఆపెచేసే సేఁతలకు నడ్డమై
చవుకలు సేయనైతి చాలదా యిది
తవిలి నీవు దలఁచే తలఁపెల్లా నీడేరించి
కవ గూర్చినందుకు చొక్కఁగవద్దా మనసు ॥ఇంత॥

కలశాపె నవ్వఁగాను కాఁగిలించుకొని నిన్ను
చలములు మించి(చ?) నైతి చాలదా ఇది
నిలిచి శ్రీవేంకటేశ నెరవేర్చి నీపనులు
బలిమి సేసితిని చేపట్టవద్దా యిఁకను ॥ఇంత॥**389**

పరిచయ పరిమళం :

నాయిక (అన్నమయ్య) స్వామిని యెలా దెప్పుతున్నదో చూడండి. నేను నీకు యెంతవుపకారినైతిని అని నీవెన్నటికీ గ్రహించవు. నా వలపునంతా నీకు విందుచేస్తానుగదయ్యా? నీవు భావించుటకు కూడా తగవు. ఆమె నిన్ను తిట్టిన తిట్లన్నీ దాచిపెట్టి నిన్ను బాధపెట్టలేదు కదా! ఆ వుపకారం చాలదా? నీవు పోలించి (పోల్చి) చెప్పిన అబద్ధములనన్నింటినీ సర్దిచెప్పాను అది చాలదా. నీవు మేలుమేలైన వాడివని అందరిలో మెచ్చుకొన్నాను. అది చాలదా? మనస్సు చివుక్కుమనేట్లు ఆవిడచేసే చేతలన్నీ, అడ్డమై ఆపాను. ఆవిడలాగా నిన్ను చులకన చేయలేదు. అది చాలదా? నీ వ్యూహాలు అన్నీ అమలుచేశాను, ఈడేర్చాను, అది చాలదా? మీ ఇద్దరికీ కవగూర్చాను (జతకలిపాను) కద! దానితోనైనా నీ మనసు చొక్కగావద్దా? తనంత తానే ఆవిడ నిన్ను కలిసి కౌగలించిన నేను నా మత్సరము చూపలేదు కదా! అది చాలదా? ఓ శ్రీవేంకటేశ్వరా! నీ పనులన్నీ నేను చక్కదిద్దాను కదయ్యా? ఆ వుపకారానికైనా నన్ను చేపట్టవద్దా?

★ **బంతిబెట్టు** – విందుచేయు ★ **జాలి** – బాధ ★ **చవుకల** – చులకన
★ **చొక్కగావద్దా?** – పరవశించవద్దా?

సంఖ్య : 388 సంపుటము : 27 పుట: 262 రాగం : సామంతం

30 వారిగో వీరిగో వాడలవాడల
కోరిక మీరఁగ గోపాలులు ||పల్లవి||

జోరునఁ గారీని చొక్కపువుట్లు
పేరని పాలును పెరుగును
వారలు వట్టేవు వాకిటివుట్ల
కూరిమిఁ గృష్ణుఁడు గోపాలులు ||వారి||

తొట తొట రాలీ దొండ్లయి వుట్ల
చిటిబెల్లాలును చిమ్మిరును
తటుకునఁ బట్టి దాపేరు పుక్కిళ్ల
గుటుకలు మింగి గోపాలులు ||వారి||

వానలు గురిసీ వరుస వుట్ల
తేనెలుం బండ్లు తెంకాయలు
ఆనేరు శ్రీవేంకటాధిపతిఁ గూడి
గోనల గొందుల గోపాలులు ||వారి|| **388**

పరిచయ పరిమళం :

ఇగోవారు, ఇగోవీరు – యెక్కడ చూచినా గోపాలురే? వీళ్ళని ఇళ్ళల్లో వెన్న నెయ్యి ఆరగిస్తామంటే వాళ్ళ పెద్దలు దండిస్తారు. కాబట్టి వాళ్ళంతా ఒకమూకగా చేరి కృష్ణునితోపాటు వుట్లు కొట్టటానికి వీధినిబడ్డారు. వాళ్ళు పొడవైన కఱ్ఱలతో కొట్టినవుట్లలోంచి ఇంకా పేరని (పేరుకోని) పెరుగులు, చిక్కని పాలను త్రాగివేస్తున్నారు. వాళ్ళు (గోపికలు) వాకిట్లో కట్టుకొన్న వుట్లలోంచి వారలు కట్టితే (ధారలు కట్టితే) గోపాలురు శ్రీకృష్ణునితో తమ కోరికను తీర్చుకొన్నారు. ఆ గోపాలురంతా కృష్ణుడు ఆ వుట్లకు చేసిన దొండయిన వుట్లలోంచి చిట్టిబెల్లాలు, చిమ్మిరులు తొటతొట రాలిపోతుంటే తటుక్కున చప్పుడు కాకుండా పట్టుకొని తమ పుక్కిళ్ళలో, దాపేరు. పెద్దవాళ్ళు చూస్తే గుటుక్కున మింగేస్తున్నారు. ఇవన్నీ కృష్ణుడి వుపాయాలే!! గోపులంతా బండ్లు కట్టించి విఫణి వీధులనుంచి తెచ్చుకొన్న టెంకాయలను, తేనెలను శ్రీవేంకటాద్రిపతికి అర్పిద్దామని నేటికీ గోపాలురు కోణాలున్న సందుల్లోంచి వస్తూనేవున్నారు.

★ **దొండ్లయిన** – తూట్లుపడిన ★ **దాపేరు** – దాచిపెట్టెదరు
★ **గోనలగొందుల** – కోణాలున్న సందుగొందుల్లోంచి

సంఖ్య : 129 సంపుటము : 22 పుట: 86 రాగం : మలహరి

31 నిచ్చనిచ్చఁ జేకొను నివాళి
యిచ్చఁ బేరెవరమోబుళేశ నివాళి ||పల్లవి||

సొలపులవాలుకచూపుల నెత్తేరు
నెలఁతలు నీకిదె నివాళి
వలయపుకంకణరవంబుల నెత్తేరు
నిలువుఁబయ్యెదల నివాళి ||నిచ్చ||

గక్కనను సరసపుకప్పురపునవ్వుల
నిక్కుఁడు నెత్తేరు నీకు నివాళి
వక్కణించ మాణికపువన్నెగోళ్ల చేతుల
నెక్కొని(న?) నెత్తేరు నీకు నివాళి ||నిచ్చ||

ముంచినకాఁగిటిలో నీమోహనవేదమంత్రాల
నించినించి యెత్తేరు నివాళి
పెంచపు శ్రీవేంకటాద్రిపేరెవరపోబుళేశ
అంచె నిన్నుఁగూడి యెత్తే రదే నివాళి ||నిచ్చ|| **129**

పరిచయ పరిమళం :

అన్నమయ్య 'పెరెవరము' అనే గ్రామాన్ని సందర్శించి అక్కడ నెలకొన్న వోబుళేశుని (నృసింహుని) కీర్తిస్తున్నారు. ఆస్వాదించండి. నివాళి అంటే మంగళహారతి అని అర్థము. పేరెవరములో నెలకొన్న వోబులేశా (నరసింహా) దినదినమూ నీకు మంగళమగును గాక! నీకు మంగళహారతులనిచ్చేమయ్యా నృసింహా! సొలసిపోవునట్లు చూచే వాలు చూపులతో నెలతలు నీకిదే హారతినిచ్చేరు. వారు వేసికొనిన గుండ్రటి కంకణములతో నిటారుగానున్న పయ్యెదలతో హారతులనిచ్చేరయ్యా! వివరించంగా మాణిక్యపు వన్నెకల గోళ్ళతో నెలతలు నెక్కొన నీకు నివాళులనిచ్చేరయ్యా! నీ కౌగిటిలో వేదమంత్రములు సమ్మోహనంగా వినవస్తుంటే రమణులంతా హారతులిచ్చేరయ్యా! నెమలిపింఛెము వన్నెగల శ్రీవేంకటేశ్వరుని తొలిరూపైన పేరెవరపువోబులేశా! మధ్యలో నీవామెను గూడితివి. అందుకే నీకు హారతులెత్తేరయ్యా!

★ **వక్కణించు** – వివరించు ★ **నెక్కొన** – నెలకొన
★ **పెంచపు** – నెమలి పింఛెము వన్నెగల ★ **అంచె** – మధ్యలో

సంఖ్య : 76 సంపుటము : 22 పుట: 50 రాగం : బౌళి

36 చెల్లుబడిగలవాఁడు నేసినంతాఁ జెల్లెఁగాక
వొల్లనే రెండూ నడపి వొద్దనేమా నేము ॥పల్లవి॥

తప్పకచూచినవాఁడు తలవంచఁ దనకేలే
అప్పుడే యెవ్వరైనాఁ దన్నాడేరా
చెప్పితే గుబ్బనేవాఁడు చేరి నవ్వఁ దనకేలే
తప్పులు నెగ్గులు వట్టి తన్ను సొలసేరా ॥చెల్లు॥

వేఁడుకొనేవాఁడు తాను వీరుత్తరములేలే
నేఁడే తన కింతలో నీటువోయీనా
ఆఁడువారిసాదించువాఁ డందరిఁ దగులనేలే
పోఁడిమిఁ దనగుణము బూమెల్ల నెఱఁగదా ॥చెల్లు॥

వొరుల బోదించువాఁడు వుప్పరాలెగయనేలే
వోరిమైనగుణముతో నుండరాదా
సిరులమించినతాను శ్రీవేంకటాద్రివాఁడు
కరఁగించి నన్నుఁ గూడె కాదనఁబొయ్యేనా ॥చెల్లు॥ **74**

పరిచయ పరిమళం :

అన్నమయ్య శృంగార కీర్తనలో కూడా దశావతార సమన్వయంతో తిరుమలేశుని కీర్తించగల దిట్ట. తేలిగ్గా కొఱుకుడు పడదు. తెలివితేటలు చూపకపోతే, తెల్లిమొగము వేయవలసిందే, మరి. ఓ దేవీ! తన మాటను చెల్లించుకోగలిగినవాడు, మంచీ చెడు రెండూ సర్దుకుపోగలిగినవాడు, ఏమిచేసినా బాగానే వుంటుంది. మేము మాత్రం కాదంటామా? ఏదియేమైనా తప్పక చేసేవాడు, తలవంచదనకేలనే. **(తలపంకించి ఈదులాడే మత్స్యావతారము).** తననెవరైనా అవమానించారా, లోనదాగుట యెందుకు **(కూర్మావతారం).** మాట్లాడితే గుబ్బుమనేవాడు ఆ నవ్వులు తనకెందుకే **(వరాహావతారము)**. తప్పులు యెగ్గులుపట్టే వానినేసొలయ జేస్తారా!! **(నరసింహావతారం).** ఓ దేవీ! నాకిది చెప్పవమ్మా! వేడుకొందామని వచ్చినవాడికి, వీరుత్తరము ఘాటైన సమాధానాలు చెప్పతగునా? **(వామనావతారం).** ఇంత నీటుతనము (గర్వము) తనకెందుకే **(పరశురామావతారము).** ఆడు వారినైనా సాధించేవాడు అందరి యెదుట అణుకువ చూపనేల? **(రామావతారము).** ఇక ఆయన గుణాల సంగతికొస్తే జగద్విదితమే **(కృష్ణావతారము).** పరులకు నీతిబోధించేవాడు కానుకలు గ్రహించదగునా **(బుద్ధావతారము).** ఓరిమి కలిగి వుండవచ్చును కదా! అతడు **(కల్కి అవతారము).** సిరులు మించిన శ్రీవేంకటాద్రిమీదనున్నాడు కదా! నన్ను కరగించి కూడితే కాదంటానా.

★ **వీరుత్తరములు** – ఘాటైన సమాధానాలు ★ **ఉప్పరము** – కానుక

సంఖ్య : 139 సంపుటము : 22 పుట: 93 రాగం : సామంతం

33 ఆడేనంటా వచ్చె నారగించలే దింకా
వాడవారచేడెలాల వనజాక్షు జూపరో ॥పల్లవి॥

మందనున్న పసులాల మంచిగోపబాలులాల
కందర్పగురుఁడు వచ్చెఁ గంటిరా మీరు
కెందమ్మివనములాల కృష్ణుఁడు యమునలోన
చిందుల నీఁదాడునట చెప్పరో సుద్దులు ॥ఆడే॥

గొల్లవారిఇండ్లాల గొందిపాలువెన్నలాల
కొల్లఆడేహరి వచ్చెఁ గొండించరో
చల్లలమ్మేసతులాల సరసపురచ్చలాల
ఇల్లీడ నేడనున్నాఁడో యెఱిఁగించరో ॥ఆడే॥

గోవర్ధనముదండ గుంపులపూఁ బొదలాల
కోవిదుఁ డేమిసేసీ గుట్టుచూపరో
శ్రీవేంకటాద్రిమీఁదఁ జేరి కంటి మింతలోనె
పూవువలె నెత్తుకొంటి భోగించీ నిఁకను ॥ఆడే॥ **139**

పరిచయ పరిమళం :

అన్నమయ్య ఒక గోపికయై గొల్లవాడలోనున్న కామినులను, గోవులను, గోప బాలురను, తామర సరస్సులను, గొల్లవారిండ్లలోనున్న పాలు వెన్నలను, చల్లలమ్మే సతులను, గోవర్ధనగిరిపైనున్న పూపొదలను, మాచిన్నారి కృష్ణయ్య ఆడుకొంటానని ఇటువైపొచ్చాడు, ఇంతవరకు అన్నంకూడా తినలేదు. కాస్త నాకూ చూపించండమ్మా! అని బ్రతిమిలాడుతున్నారు. మందలోనున్న పసువుల్లారా, (గోవుల్లారా) మంచి గోపబాలుల్లారా! మన్మథుని తండ్రి అయిన హరి ఇటువచ్చాడా? మీకంట బడ్డాడా? ఎఱ్ఱతామరపూలున్న సరస్సులారా! ఈతగొట్టటానికని బయలుదేరాడట. యమునా నదిలో లేడు. వాని కథ మీకు తెలుసా. గొల్లవారిండ్లలో బానలందున్న పాలూ వెన్నల్లారా! మిమ్మల్ని కొల్లగొట్టే కృష్ణయ్య కనబడితే కాస్త నాకు పట్టించవచ్చును కదా! చల్లలమ్మే సతులారా! సరస భాషణలు జరిగే రచ్చబండలారా! ఇక్కడెక్కడో వున్నాడట యెరిగించండమ్మా! గోవర్ధన పర్వతము సమీపముననే వున్న పూపొదరిండ్లలారా! ఆ గ్రంథసాంగుడు కృష్ణయ్య రహస్యంగా దాగివున్నా కాస్త నాకు చూపించి మేలు చేయండి. శ్రీవేంకటాద్రినెక్కి చూస్తే ఇదిగో ఇక్కడే వానిని చూశాము. పూవువలె సున్నితంగా ఎత్తుకొన్నాను. ఇక వూరకుంటాడా? నాతో భోగించాడు.

★ **కొల్లలాడేహరి** – కొల్లగొట్టే కృష్ణయ్య ★ **కోవిదుడు** – గ్రంథసాంగుడు
★ **ఇల్లిదే** – ఇదిగో ★ **వారచేడెలు** – వేశ్యలు

సంఖ్య : 29   సంపుటము : 22   పుట: 20   రాగం : ముఖారి

34 ఎట్టు గడపీనో దైవ మింతికి నీగండ మిఁక
ముట్టివచ్చి ఇరుమేల మోహరించెఁ బనులు ॥పల్లవి॥

జలజాక్షిమోము వాడె చంద్రుఁడు కళలుగూడె
కలికికన్నులు మూసె కలువలు లాసె
బలువూరుపులు దాఁగె పయ్యరగాలి రేఁగె
కులుకుమాట లణఁగె కోవిలలు గొణఁగె ॥ఎట్టు॥

చింతఁ జెలిమేను చిక్కె చిగురుకెంజాయ లెక్కె
వింతనవ్వులెల్లాఁ గుంగె వెన్నెలలు పొంగె
దొంతిఁ దురుము విరిసె తుమ్మిదమూఁక మొరసె
మంతనాలు కరవాయ మరుఁడు యెరవాయ ॥ఎట్టు॥

చనుఁగొం గెడలె పంచశరుటెక్కెము వెడలె
వెనువెంటఁ బులకించె విరులెల్లఁ బొంచె
యెనసి శ్రీవేంకటేశుఁ డింతి నిట్టె కూడఁగాను
ననుపిట్టె సేయఁ దమి నచ్చు గనమాయ ॥ఎట్టు॥ **29**

పరిచయ పరిమళం :

అన్నమయ్య చెప్పిన అద్భుతమైన మధుర కీర్తననాస్వాదించండి. స్వామి, దేవి యెడబాటుననుభవిస్తున్నారు. ఆమె విరహవేదన వర్ణనాతీతము. పాపం! ఈ దేవికి యీగండం యెట్లా గడుస్తుందో? దైవం యెట్లా యీ యింతిని ఆదుకొంటాడో? శత్రుసైన్యం ఇరువైపులనుంచి ముట్టడించినట్లు, దీనికితోడు ఆమెకు పని ఒత్తిడి కూడా యెక్కువైనది. ఈ శ్రమవలన ఆ జలజాక్షి మోము వాడిపోయింది. దానికి తోడు, చంద్రుడు కళలు విరజిమ్ముచున్నాడాయె. ఆ కలికి కన్నులు మూసినచో కలువలు నర్తించాయి. ఏలననగా ఆమె పద్మనేత్రములను మూసినది. బలమైన ఆమె నిట్టూర్పులకు పయ్యెద గాలికల్లల్లాడినది. ఆమె కులుకుచు పలికే మాటలు మూగపోయినవి. ఇది భరించలేక కోకిలలు గొణుక్కున్నాయి. దిగులు వల్ల చెలియ మేను చిక్కి శల్యమైనది. లేత కెంపు చాయగల శరీరం ఇంకా వడిలిపోయింది. వింతగా, ఆమె నవ్వులన్నీ మటుమాయమైనాయి. దీనిని చూచి వెన్నెలలు పొంగిపోయాయి. ఆమె కొప్పు విడివడింది. ఇది భరించలేని తుమ్మెదలగుంపు ఝుంకారాలు చేసేస్తున్నాయి. ఆమె ఇప్పుడు యెవ్వరితోటి మంతనాలాడుటలేదు. ఇది చూచి మన్మథుడు వికృతంగా నవ్వుకొన్నాడు. ఆమె చన్నులపై కొంగు విడిపోతే అది మన్మథుడి ధ్వజములాగా రెపరెపలాడింది. వెనువెంటనే దీనికోసమే పొంచివున్న పుష్పములన్నీ పులకించిపోయాయి. నాచెలినిట్లా బాధిస్తారా, అని శ్రీవేంకటేశుడు వచ్చి ఆమెనిట్టే కూడినాడు. ఇట్లా అనురాగం చూపించగా ఈ వికారాలన్నీ కనుమరుగయ్యాయి.

★ **తమిస్ అచ్చు గనమాయె** – ఈ తమకపు వికారాలను కనమైతిమి

సంఖ్య : 130   సంపుటము : 22   పుట: 86   రాగం : శంకరాభరణం

35 ఎంత సింగారించేవే యేమే నీవు
కాంతుఁడు వాకిట వచ్చి కాచుకున్నాఁడు ॥పల్లవి॥

చెలులకు వెడవెడసిగ్గులే సింగారము
సెలవులకు నవ్వులే సింగారము
పలచని మోవికి పలుకులే సింగారము
కలికికన్నులకును సొలపే సింగారము ॥ఎంత॥

చక్కనిబొమ్మలకును జంకెనలే సింగారము
చెక్కులకు మురిపెమే సింగారము
వెక్కసపుగోళ్లకు విసరులే సింగారము
చొక్కపుజవ్వనానకు సొంపులే సింగారము ॥ఎంత॥

కఱకుచన్నులకును కాఁగిలే సింగారము
చిఱుఁదొడలకు రతి సింగారము
మఱి యలమేలుమంగమగఁడు శ్రీవేంకటేశుఁ-
డెఱిఁగి నిన్నిట్టె కూడె నిదె సింగారము ॥ఎంత॥ **130**

పరిచయ పరిమళం :

ఈ కీర్తనలో అన్నమయ్య చనువుగా దేవితో, ఏమే యిది? ఎంత సింగారిస్తావు? అక్కడ నీ నాథుడు వచ్చి వాకిట నిలిచివున్నాడమ్మా! అని మందలిస్తున్నారు. అయినా నేనొకటి చెబుతాను, గ్రహించు. చెలులకు నిజమైన సింగారము పతితో వెడవెడ (మిక్కిలి స్వల్పమైన సిగ్గులు). ఇక ఆ పెదవులకు చిరునవ్వులే సింగారము. పలుచనైన అధరాలకు నీ తీపి మాటలే సింగారము. మరి, అందమైన నీకనుదోయికి, పారవశ్యమే సింగారమమ్మా! దేవీ! చక్కని నీకనుబొమ్మలకు నీవు స్వామిని బెదిరించేట్లు చూస్తావే... ఆ చూపులే సింగారము. చక్కని నీ చెక్కిళ్లకు సంతోషమే సింగారము. వెక్కసపు గోళ్ళకు (నీవాడి నఖములకు) విసరులే సింగారము. అతిశయించిన నీ యవ్వనమునకు నీ ఒంపుసొంపులే సింగారమమ్మా! కఠినమైన నీ చనుగవకు స్వామి బిగికౌగిలే సింగారము. ఇక నీ చిఱుతొడలకు చక్కటి రతికేళి సింగారము. మఱి అలమేల్మంగ మగడైన శ్రీవేంకటేశ్వరునకు నీవిరహము నెఱిగి నిన్నిట్టే కూడుటయే సింగారమమ్మా!

★ **సొలపు** – పారవశ్యము ★ **మురిపెమే** – సంతోషమే

సంఖ్య : 92   సంపుటము : 22   పుట: 62   రాగం : ధన్యాసి

40 గాడిదె గూయకుండఁ గంసుఁడెఱఁగకుండ
వేడుక వసుదేవునకు విన్నవించరో ॥పల్లవి॥

దేవతలు జయవెట్ట దేవకి గర్భమునందు
యీవేళ నేనుగబిడ్డఁ డిదె జనించె
పూపులవాన గురిసె భూభారమెల్లఁ దీరె
వేవేగ నొజ్జళ్ళు వేళ చూడరో ॥గాడి॥

అద్దమరాతిరికాడ నటు చంద్రోదయముతో
వొద్దికఁ గృష్ణుఁడు వుట్టె నోచెలులాల
సుద్దులెల్లఁ జెప్పఁజొచ్చెఁ జూపె నాల్గుచేతు లవె
పొద్దున సోబన మిట్టె పొలఁతులు సేయరో ॥గాడి॥

సంకుఁజక్రములు వట్టి సాదుల నిందరిఁ గావ
తెంకినే శ్రీవేంకటాద్రి దేవుఁడు వుట్టె
కొంకుఁబనులెల్లాఁ దేరె కోరి తొట్టెలఁ బెట్టరే
లంకె బలభద్రుతోడ లలనలు వెంచరో ॥గాడి॥ **92**

పరిచయ పరిమళం :

ఇది అన్నమయ్య చెప్పిన శ్రీకృష్ణామృతము. గార్ధభాసురుని కాపలాపెట్టాడు కంసుడు. దేవకి బిడ్డను కనగానే గాడిద ఓండ్రపెట్టి కంసుని లేపుతుంది. వసుదేవుడంతటివాడు గాడిదకాళ్ళు పట్టుకొని ఓండ్రపెట్టవద్దని వేడుకొన్నాడట. ప్రాణ సంరక్షణలో అధముని కాళ్ళు పట్టుకొన్నా తప్పులేదుమరి. గాడిద కూయకుండా, కంసుడు యెఱగకుండ వేడుక, జరుపమని వసుదేవునికి విన్నవించండయ్యా! దేవతలంతా జయ జయ ధ్వానములు చేయుచుండగ. ఈ వేళ దేవకి గర్భమున ఏనుగువంటి (సర్వ శ్రేష్టుడైన) బిడ్డడు పుట్టాడు. అక్కడ పుష్పవర్షం కురిసింది. భూభారం తీరింది. వేవేగ, ఒజ్జళ్ళు (పురోహితులు) శిశుజనన వేళ చూచి తెలుపండి. ఓ చెలులారా! అటుచంద్రోదయంతోపాటే అద్దమరాతిరికాడ (అర్ధరాత్రి వేళలో) శ్రీకృష్ణుడు ఒద్దికతో జన్మించినాడు. నల్లనివాడైన బిడ్డ జననమే, చతుర్భుజునిగా జరిగినది. పుడుతూనే సుద్దులెల్లా చెప్పజొచ్చె (తను యెవరు, తన పుట్టుక కారణమేమి, ఇవన్నీ చెప్పినాడు, పొలతులంతా మంగళగీతములు పాడి సేవించండి. సాధుపురుషులను రక్షించుటకు శంఖుచక్రాలతో పుట్టాడీబిడ్డ. శ్రీవేంకటాద్రిపైన వునికి గల దేవుడితడే. ఇక భయపడవలసిన పనిలేదు. ఇక బిడ్డను తొట్టెలో పెట్టండి. ఆ బిడ్డకు తోడైన బలభద్రుడు ఇదివరకే పుట్టి లలనలచే పెంచబడుతున్నాడు.

★ **తెంకి** – వునికి ★ **కొంకు** – భయపడు

సంఖ్య : 128   సంపుటము : 22   పుట: 86   రాగం : ముఖారి

37 ఆఁడుజన్మమే మాకు నాఁడాయనో కాక
పోఁడిమిఁ దా మగవాఁడు భువిఁ బచ్చి సేతురా ॥పల్లవి॥

ముంచుకొని మగవారు ముంగిటనే వుండఁగాను
మంచము చప్పుడుసేసీ మాకు నిదెక్కడికా (ఁ?) కే
యెంచఁ బొరుగు వినఁగ నేడగొడవమ్మ మాకు
పొంచి పటుకురనఁగఁ బోఁకఁ గొరికీని ॥ఆఁడు॥

చక్కఁ బొద్దుగుంక దిదె సతులెల్లనవ్వఁగాను
పక్కనఁ దలుపు మూసీఁ బనో మరి
యెక్కువతోఁ జంటిబిడ్డ లిదె చేయి దిగరు తా-
నక్కరతోఁ గొంగువట్టీ నౌనే లెస్సాయను ॥ఆఁడు॥

యెలమితో నత్తమామ లెదుటనే వుండఁగాను
చలాలకే మాటలాడీ సంగతెఱఁగఁడే వీఁడు
అలరి శ్రీవేంకటేశుఁ డందరి మొరఁగి కూడె
తలఁగ కింతేసిరట్టు తగునా ఇల్లాలికి ॥ఆఁడు॥ **128**

పరిచయ పరిమళం :

అన్నమయ్య వినిపించిన ఈ మధుర కీర్తనలో నాయిక ఆడజన్మపొంది తన బ్రతుకు యెలా అఘోరించిందో వివరిస్తున్నది. చిరాకు పడుతున్నది. మాకు యీ ఆడుజన్మవలన యింత ఆరడి (బాధాకరమని) అవుతుందనుకోలేదు. తాను మగవాడు యెల్లప్పుడూ సుభకాంక్షతోనే వుంటాడు. ఈ భూమిమీద పురుషులు ఇంత ఆరడి పెడతారని వూహించ లేదు. మా ఇంట్లో మామగారు మరుదులు తిరుగుతూనే వుంటే ఈయనగారు నాకోసం మంచముపై చప్పుడుచేసి సంకేతాలిస్తాడు. ఇదెక్కడి గోలరా అనిపిస్తుంది. ఇరుగుపొరుగు వాళ్ళకి వినబడునట్లు నాతో గొడవమ్మా! యేమి చెప్పను? ఇక ఈయనగారు పోకచెక్క కొరికాడంటే ఆ ధ్వని వూరంతా వినబడాల్సిందే, ఎట్లాంటి మొగుణ్ణిచ్చావురా, దేవుడా! పొద్దుగుంకీగుంకగానే తలుపులు మూసేస్తానంటాడు. పక్కవాళ్ళంతా నన్ను చూచి నవ్వుతున్నా ఈయనగోల ఈయనదే. ఇంట్లో చంటిబిడ్డడున్నాడు. వాడు చేయి దిగడు. ఈయన ప్రతిదానికీ నా కొంగుపట్టుకొని వదలడు. ఔనులే... కోరి ఈ మొగుణ్ణి కట్టుకొన్నందుకు లెస్సాయెను. అవన్నీ అటుంచి మా అత్తామామల యెదుటే నర్మగర్భంగా చలోక్తులు విసురుతాడు. వాళ్ళు ముసిముసిగా నవ్వితే పట్టించుకోడు. ఆ శ్రీవేంకటేశుడు. వీళ్ళనెందుకు కూడిస్తాడో కాని ఒక్క ఇల్లాలికే ఇంత రట్టు తగునా?

★ **పోడిమి**–సుఖకాంక్షి ★ **పచిసేతురా**–ఆరడిపెడతారా ★ **లెస్సాయెను**–బాగా అయింది, నాకు

సంఖ్య : 69 సంపుటము : 22 పుట: 47 రాగం : బౌళి

38 ఓయమ్మ నీలిబిడ్డఁ డోయమ్మ
యీయెడ యశోద నీవెట్టు గంటివమ్మా ॥పల్లవి॥

గాలిగొట్టై తిరిగినగామిడివాఁ డోయమ్మ
గోలవలె నుండుఁగాని కోడెకాఁడమ్మా
తాలిమి యించుకాలేని తరువరివాఁడమ్మ
ఆలరీఁడు నీబిడ్డఁ డదె బుద్ధి చెప్పరో ॥ఓయ॥

కడలేని సాహసాల గట్టు(ట్టి?) వాయివాఁడమ్మ
తడమారి ఇందరిలో తాటఁగట్టమ్మ
ముడికారితనముల మునిముచ్చు వాఁడమ్మ
బడిబడి నుద్ధండపనులు మానుపవో ॥ఓయ॥

శ్రీవేంకటాద్రిమీఁది సేఁతలయేతులవాఁడు
వావాత నుడుగులవడ్డివాఁడు
వేవేలు దూరినాను విడువక మమ్ము నేలె
వోవల మాతప్పులెల్ల నోరుచుకొమ్మనవో ॥ఓయ॥ **69**

పరిచయ పరిమళం :

అన్నమయ్య రేపల్లెలోని గోపెమ్మ. ఆమె యశోదతో యేమంటున్నదో వినండి. ఓ యశోదమ్మా! నీవు ఎఱ్ఱనిదానవు. నందగోపుడు ఎఱ్ఱనివాడే కదా! నీవు నీలవర్ణపు బిడ్డనెట్లుగంటివే? అంటున్నది. ఓయశోదమ్మా! మీవాడు గాలికి తిరిగే రండగొండివాడమ్మా! వెఱ్ఱిగొల్లవాడిలా వుండే నీ కొడుకు కోడెగిత్తలాంటివాడు. కొంచెముకూడా ఓరిమిలేని నిర్బంధించే ఆత్రగాడు. శుద్ధ అల్లరివాడమ్మా! నీ కొడుకు అదిగో యేమి బుద్ధి చెబుతావో చెప్పవమ్మా! ఓయశోదమ్మా! నీ కొడుకు, మితిమీరిన తెంపరితనముగల గట్టి నోరున్నవాడమ్మా! తడుముకోకుండా ఇంత మందిలో వాడి తాట తియ్యవమ్మా! మీవాడు ధూర్తత్వములో అందెవేసిన ముచ్చుదొంగ. బడిబడి (అతిత్వరగా) వాడి దుండగీడు పనులనాపవమ్మా! శ్రీవేంకటాద్రి మీద యేతులసేతలవాడు (బడాయి గల పనులు చేసేవాడు). వడ్డీగా, కట్టుబట్టల్ని కూడా వదలించేవాడు. ఎంత తిట్టినా, వడ్డీలాగకుండా వదలని వాడు. ఉక్రోషంతో యెంత తిట్టినా మమ్మల్ని వదలనివాడు. కానీ వాడు ఆర్తత్రాణపరాయణుడమ్మా! మా తప్పులన్నింటినీ మన్నిస్తాడు.

★ **తరువరివాడు** – నిర్బంధించే ఆత్రగాడు ★ **తడమారి** – తడుముకోకుండా
★ **ముడికారితనముల** – ధూర్తత్వంలో

సంఖ్య : 38 సంపుటము : 22 పుట: 26 రాగం : పాడి

39 దొడ్డదొర దానైతే దోసమాయనా
గొడ్డేరునిష్ఠూరములే కూడాయనా ॥పల్లవి॥

కాఁకలఁబెట్టినవాఁడు కన్నుల నవ్వీఁగదే
చీకాకై యాఁడుజన్మ మే చెడఁబోయనా
చేకొని తా రానివాఁడు చెలులా నంపీఁగదే
కాకునేనేదే తనకుఁ గడమాయనా ॥దొడ్డ॥

మోవఁగనాడినవాఁడు మోనాన నున్నాఁడుగదే
దావతితో వలచుటే తప్పాయనా
వావిదెలిపినవాఁడు వగల నేఁచీఁగదే
మావంటివారికన్నా (న్నీ?) రే మనసాయనా ॥దొడ్డ॥

పచ్చిగాఁ గూడినవాఁడు పంతము నాడీఁగదే
ముచ్చటలు చెప్పినదే మోసమాయనా
ఇచ్చకుఁడు శ్రీవేంకటేశుఁడు నన్నేలె నిట్టె
పచ్చినాపాయమే తనపాలాయనా ॥దొడ్డ॥ **38**

పరిచయ పరిమళం :

అన్నమయ్య ఒక గోపికవలె తన మనోవ్యధను బైటపెట్టుకొంటున్నారు. సరే! ఆయనగారు దొడ్డ దొర అయ్యాడు. అదే నేరమయ్యిందా? గొడ్డేరు నిష్ఠూరాలు (వ్యర్థమైన ఛీత్కారాలు) కూడాయనా (బ్రతుకు తెరువైనదా యేమి?) నాపై కోపతాపాలు చూపించినవాడు. కన్నులతో నవ్వులొలికిస్తున్నాడు. ఇట్లాంటివాడితో సంబంధం పెట్టుకొని ఆడజన్మమే చెడిపోయింది. వాడికేమో రావటానికి ముఖం చెల్లక తన స్నేహితురాళ్ళను పంపిస్తాడా? వాడికి అవమానించడమే అలవాటైపోయింది. నా మనస్సును గాయపరచినవాడు మౌనంగా వుంటే... వాడిని గౌరవించి వలచుటే నేను చేసిన తప్పనిపిస్తోంది. నాకూ తనకూ చుట్టరికం వున్నదన్నదీ వాడే... ఇవ్వాళ వగలనేచినవాడూ (ఈరోజు వలపులతో వేధించినవాడూ) తానే. వాడికి మా కన్నీరే మనసైనదేమో? నన్ను పచ్చిగా అనుభవించినవాడు ఈ రోజు నాపై పంతంబట్టి బాధిస్తున్నాడే. తాను నాకు చెప్పిన ముచ్చటలన్నీ మోసమని తేలింది. నేడు వాడే శ్రీవేంకటేశుడైనన్నేలినాడు. నా తొలకరి వయస్సే వాడితోడయ్యింది.

★ **కాకుసేసేదే కడమాయనా** – అవమానించటమే అలవాటయిందా
★ **మోవనాడినవాడు** – మనస్సు గాయపరచినవాడు

సంఖ్య : 281 సంపుటము : 22 పుట: 188 రాగం : కాంబోది

44 ఊరకుండవే చెలియ వొద్దికతో రమణుఁడు
చేరి తానే వలెనంటే సేవసేసేఁగాని ॥పల్లవి॥

సుసరాననేవచ్చిన చుట్టరిక మింపుగాక
కొసరఁబోతే మనసు గొంటుపడదా
ముసిముసినవ్వులతో ముదులకించేమాట
పిసికిపిసికాడితే పిప్పిరేఁగదా ॥ఊర॥

వరుసతో ననిచినవలపు చవొఁగాక
వొరసి పెనఁగితే మే నుప్పు రేఁగదా
సరసపుఁజేఁతలలో సారెకుఁ జల్లేటిచూపు
తిరిగితిరిగి చూచితేఁ దెల్లవారదా ॥ఊర॥

కదిసి బిగించితేను కాఁగిలి వేడుకొఁగాక
వదలితే నడియాస వలఁబెట్టదా
యిదె కూడె శ్రీవేంకటేశుఁ డలమేల్మంగను
పదరితే సమరతి పచ్చిదేరదా ॥ఊర॥ 281

పరిచయ పరిమళం :

అన్నమయ్య దేవి చెలికత్తెయై ఆమెతో చెలియా! అనురాగముతో వూరకవుండవమ్మా! నీ రమణుడు తనంతట తానే నీవు కావాలంటే ఆయనకు సేవచేసికొనుచు వుండిపోవద్దా? సులభంగా మీ మధ్య చుట్టరికం కుదిరింది. నీమీద కసురుకొంటే మనస్సు గాయపడేది సహజమే పైకి ముసిముసి నవ్వులు ప్రదర్శిస్తూ వెనకాతల ఎత్తిపొడుపుగా మెలమెల్లగా మాట్లాడితే ఒళ్ళుమండదా? చెలియా! ఆయనకు నీకూ వరుస అయినా కాని, వలపు అతిశయిస్తే బాగుంటుంది. ఘర్షణపడి పోట్లాడితే ఒంటినున్న ఉప్పు నీరు కారిపోదుటమ్మా! సరసపు చేతలు మానివేసి ప్రతిసారి దోషిని చూచినట్లు చూస్తుంటే... చూపులతోనే తెల్లారిపోతుంది కదమ్మా! దేవీ! నీపతి నీకు చేరువయై కౌగిట్లో బిగిస్తే ముచ్చటగా వుంటుంది. స్వామిని నీవు కాదంటే అడియాస నిన్ను వంచించి వశం చేసికొంటుంది. ఇదే శ్రీవేంకటేశుడు అలమేల్మంగను కూడినాడు. తహతహలాడితేగాని సమరతి బూతుగా పరిణమించదు.

★ **ముదులకించదా** – ఎత్తిపొడుపు ★ **ఒరసి** – ఒరిపిడి కలిగించి
★ **వలబెట్టదా**–వంచించి వశం చేసికోదా ★ **పచ్చిదేరదు**–బూతుగా పరిణమించదు

సంఖ్య : 122 సంపుటము : 22 పుట: 82 రాగం : బౌళి

41 నీపాపమా వోరి నిచ్చఁ గాలమహి మిది
ఆపాటితగవెల్ల నంతేసి కోపుదునా ॥పల్లవి॥

కోపము వేళమె వచ్చుఁ గోరి నిజమాడితేను
యేపున శాంతము వచ్చు నిచ్చలాడువారిఁ గంటే
వోప నాదిక్కేమి చూచే వొల్లనొల్లఁ బట్టకురా
నీపాటిదొరతనము నేరఁగాక నేను ॥నీపా॥

యేతులు వేళమె వచ్చు నింటనున్న వారిఁ గంటే
జాతివినయాలే వచ్చు సారె వాడవారిఁ గంటే
నీతుల నీగుణమిది నేఁడు గొత్తలా నాకు
రీతి గాదు నవ్వకురా రేయిపొద్దు దోసము ॥నీపా॥

బీరాలు వేళమె వచ్చు ప్రియపడ్డసతిఁ గంటే ।రతిఁ
దారిన మొక్కులే వచ్చు దంటైనసతిఁ గంటే
యేరా శ్రీవేంకటేశ ఇది నేనెటిఁగినదే
కూరిమిఁ గూడితి విఁకఁ గొంకు నాకుఁ జెల్లదు ॥నీపా॥ 122

పరిచయ పరిమళం :

స్వామి, ప్రియురాలైన అన్నమయ్య యేమంటున్నారో, ఆనోటినుండే వినండి. తిరుమలేశా! ఓరీ! ఇది నీవు చేసిన పాపము కానేకాదు. నిత్యం జరుగుతున్నదిదే. నేటి, కాల మహిమ ఇది. ఆమాత్రం తగవు రాకుండా వుంటుందా? అంతమాత్రాన అంతేసి అఘాయిత్యానికి ఓపుదురా? (చాలెదరా?) నిజంచెబుతే వేంటనే కోపము వస్తుంది.పరాయి ఆడువారి యెదుట యెక్కడలేని శాంతమూ వస్తుంది. నాకేసి యేమిచూస్తావయ్యా. వద్దంటే వద్దు. నన్ను పట్టుకోకు. నీపాటిదొరతనము నేనెరుగుదునులే. ఇంట్లో నీకోసం వేచివుండే వారిని చూస్తే నీ నోట వచ్చేది బడాయి మాటలే. అదే వాడలో వున్నవారిని చూస్తే మీమగజాతి లక్షణమైన 'అతివినయం' కనబడుతుంది. నేడు కొత్తగా జెప్పేదేముంది? నీగుణమే అంత... నీది పద్ధతికాదు. రేబవళ్ళూ ఇదేపని అంటే యెట్లారా? అది దోసమురా! నవ్వకురా! నీవంటే ఇష్టపడిన ఆడుదానిని చూస్తే బీరాలు తెగవస్తాయి నీకు, అదే రతి కావలసివస్తే ఆమె సమర్థురాలైతే మీ మగవారు వంగి వంగి నమస్కరిస్తారు. ఏరా! ఓ శ్రీవేంకటేశా! ఇదంతా నేనెరిగినదే కదా! నీవు కూరిమితో నన్ను కూడినావు. ఇక నాకు గొంకు చెల్లుతుందా స్వామీ!

★ **బీరాలు**–గర్వోక్తులు ★ **దంటయినదైతే**–సమర్థురాలైతే ★ **కొంకు**–సంకోచము

సంఖ్య : 63   సంపుటము : 22   పుట: 43   రాగం : సామంతం

42 అందరి కొక్కటే చాలు ఆండ్లకు మొగలకు
ముందటెత్తు వేరె నీతో మోవనాడవలెనా ॥పల్లవి॥

వలపుల యీఁదియీఁది వాసులకే లోఁగిలోఁగి
అలుకలే తవ్వితవ్వి యట్టె నవ్వి
చెలఁగేటివిరహివి చింత మాన్ప నెఱఁగవా
చెలి నింతే నీకు నేను చెప్పి చూపవలెనా ॥అంద॥

బలిమై చేయి చాఁచిచాఁచి పంతాన మెయి దోఁచితోఁచి
పలుకాఁకఁ గందికంది భామలఁ బొంది
కులుకుజాణఁడవు నాకోర్కి దీర్చనెఱఁగవా
ఇల నే జవ్వని నింతే ఇంతరట్టు వలెనా ॥అంద॥

పలుకులే చల్లిచల్లి పారిపారి మళ్లి మళ్లి
వలరాచపనులకే వయ్యాళి వెళ్లి
తలఁచి శ్రీవేంకటేశ తగ నన్నుఁ గూడితివి
వెలయు నీదేవి నింతే వేఁడుకొనవలెనా ॥అంద॥ 63

పరిచయ పరిమళం :

అన్నమయ్య చెప్పిన ఈ కీర్తనలో, ఆడువారైనా మొగవారయినా అందరికీ ఒక్కటే చాలును, అంటారు. ముందటనే యెత్తుగడగా నీతో వేరే నొప్పించేటట్లు నాకు మాటలాడవలసిన పనియేమి? ఆడువారికైనా మొగవారికైనా ఒక్కటే నీతికదా! స్వామీ! నీవు వనితల వలపులలో యీది యీదీ, వారు జూపే వాసులకు (ఆధిక్యమునకు) లొంగి లొంగీ వారి అలుకలు తీర్చి తీర్చీ మళ్ళీ మధురంగా నవ్వి వాళ్ళ విరహతాపము నీవే అనుభవిస్తూ వారి చింత బాపుట నెరుగుదువు. నీకు నేను నెచ్చెలినే కదా! స్వామీ! వేరే నీకు చెప్పిచూపవలెనా? స్వామీ! బలిష్టమైన నీచేయి చాచిచాచీ, నా శరీరం పంతముతో నీకు దోచిదోచీ, అనేకమైన తాపములతో కంది కందీ, అనేక మంది భామలను పొంది పొందీ, వారితో కులికే నేర్పరివి. మళ్ళీ నా కోర్కెలనుకూడా తీర్చ నెఱుగవా. నేనూ జవ్వనినే. నన్నింత రట్టుచేయవలెనా? స్వామీ! నాపై మాటలు గుప్పించీ గుప్పించీ, మళ్ళీమళ్ళీ నన్ను పారిపారీ (తడిపీ తడిపీ), మన్మథుని పనులకు వాహ్యాళికి వెళ్ళి పనిలో పనిగా వేంకటేశా! నన్ను కూడితివి. ఇంతా చేసి నేను నీ దేవేరినే స్వామీ! నన్నింత వేడుకోవలెనా.

★ **మోవనాడవలెనా** – మనస్సు నొచ్చునట్లు మాట్లాడవలెనా

★ **వయ్యాళి** – విహారము (వాహ్యాళి)

సంఖ్య : 89   సంపుటము : 22   పుట: 60   రాగం : పాడి

43 సుదతులు లేరే సోబనము సేయ
పొదలి మరుగురుఁడు పొడమెను వాఁడె ॥పల్లవి॥

శ్రావణబహుళాష్టమి యిదివో
ఆవలఁ జంద్రోదయం బదివో
యీవేళ నడురే యిప్పుడే రోహిణి
దేవకి కొడుకుఁ గనె దేవుఁడు వీఁడె ॥సుద॥

సరి వసుదేవునిసంతోష మదివో
మరులుగొల్పేహరిమా యదివో
విరిసెను కాంతులవెలుఁ గదివో
లలలలపురుషోత్తముఁడె పుట్టెను వీఁడె ॥సుద॥

నాలుగుచేతులు నలి నివివో
మేలిమిసొమ్ముల మెఱుఁగు లవె
యీలీల శ్రీవేంకటేశ్వరుఁడు మన-
పాల జనించెను బాలుఁడు వీఁడె ॥సుద॥ 89

పరిచయ పరిమళం :

యోగమాయ ప్రభావంచేత రేపల్లెలోని గోపికలంతా మొద్దునిద్రబోతున్నారు. అర్ధరాత్రి శ్రీకృష్ణుడు దేవకి ఒడిని వీడి వసుదేవునిచే రేపల్లెతేబడి, యశోద ఒడిచేరాడని ఒక్క వసుదేవుని భార్య బలభద్రునితల్లి, రోహిణికి తప్ప ఎవరికీ తెలీదు. వసుదేవుడు వెడలిపోయిన తరువాత ఆమె గోపికలను నిద్రలేపుతున్నది. శ్రీకృష్ణామృతం అన్నమయ్య త్రాపుతున్నారు, త్రాగండి? ఓ సుదతులారా! లేవండమ్మాఔ పండుగ జరుపుకోవాలి. మన్మథుని తండ్రి మనింట పుట్టినాడమ్మా! వానిని జూడలేవండమ్మా! ఇదిగో నేడే, శ్రావణ బహుళాష్టమి. అటువైపు నా చంద్రోదయము జరిగింది. ఇవ్వాళ నడిరేయి సమయముననే రోహిణి దేవకి కొడుకును తాను కన్నది. వీడూ దేవుడే. పరమాత్మ ఆదేశం పాటించినందుకు వసుదేవుడు అదిగో పరవసించుచున్నాడు. సమ్మోహనకరమైన విష్ణు మాయ, అదిగో. విచిత్రములైన కాంతిపుంజములవిగో. పుట్టినవీడే పురుషోత్తముడు అదిగో చతుర్భుజుని నాలుగు సేతులు. కౌస్తుభము, వైజయంతితో సహా హరి భూషణమ్ములవిగో, ఈ విధముగా ఆ శ్రీవేంకటేశ్వరుడే మనపట్ల అవతరించినాడు. వీడేనే బాలుడంటే.

★ **నలిని** – విజృంభించి ★ **పొదలి** – అతిశయించి

సంఖ్య : 304 సంపుటము : 22 పుట: 203 రాగం : శుద్ధవసంతం

48 నడివిడి (వీది?) మాటలు నాయమా నీకు
పిడితెఁడుచల్ల వోసేఁ బెనఁగకువోయీ ॥పల్లవి॥

గొల్లవారము మాకుల మేమియడిగేవు
మొల్లమిగా జాణతనములు నేరము
చొల్లెపుజుట్టులతోడ సుద్దు లెందాఁకాఁ జెప్పేవు
అల్లదె మాయిల్లు దాయాలాడుదము రావోయి ॥నడి॥

దొడ్డివారము మేము దోవేల చూపుమనేవు
వొడ్డారపుఁజేఁతల కోపము నేము
బిడ్డ నాచేతనున్నది ప్రేమతో నేమినవ్వేవు
జిడ్డుచేత విడెమిచ్చేఁ జేతువు రావోయీ ॥నడి॥

ఆలఁగాచేవారము మాయంగా లెంతపొగడేవు
మేలెఱిఁగి మెచ్చఁగ నేమీ నెఱఁగము
అలరి శ్రీవేంకటేశ అలమేల్మంగపతివి
యేలితివి నన్ను నీడ నిట్టె రావోయీ ॥నడి॥ **304**

పరిచయ పరిమళం :

రేపల్లెలోని ఒక గొల్లెత కృష్ణయ్యను దెప్పుతున్నది. అన్నమయ్య చిందించిన శ్రీకృష్ణ రసామృతాన్ని ఆస్వాదించండి. ఇటువంటి కీర్తనలకు ప్రతిపదార్థ వివరణ ఎబ్బెట్టుగా వుంటుంది. ఓ కృష్ణయ్యా! నడివీధిలో పలకరింపుమాటలవలె నాతో మాటలు నీకు న్యాయమటయ్యా? చిలిపిగా, అలిగి పిడితెతో నీపై చల్ల చిమ్మాను. అందుకని నాతో పెనుగులాడకు కృష్ణయ్యా! మేము గొల్లవారము. మా కులం ఏమిటని గుచ్చి గుచ్చి అడుగుతావెందుకు? మాకు మీలాగా జాణతనము లేదు. నీ వుంగరాలజుట్టుతో ఎంతసేపు సుద్దులు వినిపిస్తావు. అదిగో ఆ కనపడునదే మా ఇల్లు అక్కడకెళ్ళి గవ్వలతో ఆడుకొందాము, రావోయీ. మేము గొల్లవారమని ముందే చెప్పానుగదా! మమ్మల్ని నీకు దోవచూపమని యెందుకడుగుతావు? నీవన్నీ ఒడ్డారపు చేతలు (పంతపు చేతలు) మేము వాటిని తట్టుకోలేము. నా చేతిలో ఒక బిడ్డవున్నది అదిచూచి వ్యంగ్యంగా యెందుకు నవ్వుతావు? నావి జిడ్డు చేతులే, కానీ నీకు తాంబూలమిస్తాను రావోయీ! మేము ఆవులు కాచుకొనేవారమే. మా అంగసౌందర్యం పొగడవలసిన పనిలేదు. నీకు నచ్చేట్లు మెచ్చుకోవటం మాకు రాదు. ఇంతకీ నీవు అలమేల్మంగ పతివైన అల్లరి శ్రీవేంకటేశ్వరుడవా? నన్ను ఏలెదవు రావోయీ!

★ **పిడితె** – చిన్నముంత ★ **దాయాలాట** – గవ్వలాట ★ **దొడ్డివారు** – గొల్లవారు

సంఖ్య : 511 సంపుటము : 22 పుట: 341 రాగం : ముఖారి

45 మగవానితో బలిమి మగువల కమరునా
వెగటులేక యిట్టె వినయమే సేయవే ॥పల్లవి॥

కొంగువట్టి తీసితేను కొప్పు గడువెడజారె
వుంగరాన కొడిసితే నూర్పులు రేఁగె
చెంగటఁ బెనఁగితేను చెమటలు మేనఁ జిందె
సంగడి నాతనితోను సాము లెంతసేసేవే ॥మగ॥

కదుఁజెనకఁబోతేను కంకణాలు వాఁగఁజొచ్చె
తడవి తిట్టఁగఁబోతేఁ దగదొట్టెను
తడవుగా నవ్వఁగాను తలకెక్కె వలపులు
యెడయక యిందులో నీవెందుకయ్యేవే ॥మగ॥

నాఁటఁగ గాఁగిలించఁగా నడుమఁ జన్నులు చిక్కె
మాటున రతిసేయఁగా మతి గరఁగె
యీటున శ్రీ వేంకటేశుఁ డితనిపొం దింతసేసె
చీటికిమాటికి నిఁక సిగ్గులేల పెంచేవే ॥మగ॥ **511**

పరిచయ పరిమళం :

ఈ కీర్తనలో కూడా అన్నమయ్య దేవికి చెలికత్తెయై హితబోధ చేస్తున్నారు. ఓ దేవీ, మగవానిపై బలముచూపుట మగువలకు తగదమ్మా! ద్వేషము చూపక, ఆయనతో వినయము ప్రదర్శించవమ్మా! ఆయన నీ కొంగుపట్టి లాగితే నీ కొప్పు విడిపోయి, జారినది. నీ వ్రేలికి వుంగరం పెడితే నీ ఉచ్ఛ్వాస నిస్వాసాలు జోరునందుకొన్నాయి. నీకు చేరువై పెనవేసికొంటే నీఒళ్ళంతా చెమటల ముద్ద అయిపోయింది. అతను బలిష్టుడైన పురుషుడు. అతనితో సాముజేస్తానంటావేమమ్మా! దేవీ! ఆయన నిన్ను గట్టిగా అదుముకొంటే నీ కంకణాలు గోలపెట్టినట్లు చప్పుడు చేసాయి. ప్రయత్నించి తిట్టాలనుకొన్నా నీ నోరెండిపోయింది. మధురమైన ఆయన నవ్వుచూచి నీకు వలపు తలకెక్కింది. దేవీ! నిన్నాతడు ఒత్తుకొని కౌగలించుకొంటే మీ నడుమ నీ స్తనములు చిక్కువడ్డాయి. రహస్యముగా రతిగూడితే నీ మనస్సు కరిగిపోయింది. శ్రీవేంకటేశ్వరుడైన ఇతనితో పొందుకు ఇంతచేశావు. ఇక చీటికి మాటికి సిగ్గులేల పెంచేవే?

★ **తగదొట్టె** – ఎండిపోయింది ★ **తడవుగ** – అదనుగా
★ **నాటగా** – ఒత్తుకొని ★ **ఈటున** – ఉత్సాహంతో

సంఖ్య : 520 సంపుటము : 22 పుట: 347 రాగం : శ్రీరాగం

46 **ఏమి నోము నోచినదో యీయింతి**
కామించి కన్నులారఁ గంటిమి మీపొందులు ॥పల్లవి॥

చిత్తగించి నిన్నుఁజూచి సిగ్గువడీ నిదివో
కొత్తపెండ్లికూఁతురు యీకొమ్మ గాఁబోలు
మొత్తమి నీమాట విని ముసిముసినవ్వు నవ్వీ
జొత్తైనతొల్లిటినీచుట్టముగాఁ బోలును ॥ఏమి॥

అగపడి సరసములాడితే సమ్మతించీని
తగిననీమేనమఱఁదలు గాఁబోలు
పగటున నీవుగప్పే పచ్చడము గప్పుకొనీ
జగమెఱఁగఁగ నీకు చనవరి గాఁబోలు ॥ఏమి॥

వొనరఁ బానుపుమీఁద నుండి నీపాదములొత్తీ
యెనసి వూడిగమాపె యీకె గాఁబోలు
నను నేలితివి ముందే నంటున శ్రీవేంకటేశ
నిన్నుఁ జెనకీఁ దానూ నేస్తము గాఁబోలు ॥ఏమి॥

పరిచయ పరిమళం :

అన్నమయ్య శ్రీదేవి భాగ్యానికి అబ్బురపడుతున్నారు. స్వామీ! యీ యింతి యేమి నోము నోచినదయ్యా. జగన్నాథుడవైన నీ పొందు సంపాదించగలిగిందే!!! ఇదేమీ రహస్యంగా జరిగిన వ్యవహారం కాదు. కోర్కె దీరునట్లు మేమందరము మీ కూటమిని కన్నామయ్యా! ఈ కొమ్మ కొత్త పెండ్లికూతురగుటచేత ఇదిగో సిగ్గుతోనే నిన్ను మనసారా చూచింది. నీ మాటలు ఆసాంతము విని మీ తొల్లిటి కూటమిగుర్తుకు వచ్చి (సాగరకన్యగా నిన్ను జేపట్టుట) ముసిముసి నవ్వులు చిందిస్తున్నది. నేడు ఆమే నీ మేనమరదలయింది. నీవు ఆమెకు యెదురై సరసమాడితే తప్పక ఒప్పుకొంటుంది. మురిపెముతో నీవు ఆమెపై కప్పిన వల్లెవాటును కప్పుకొని, జగద్విదితముగా నీకు ప్రేమిక అయినదయ్యా! ఆమె నీకు సేవ చేయుటకు కాబోలు నీకు చేరువయై పాదములొత్తి పాన్పుపై నీకెంతో సేవచేసినది. కానీ ఓ శ్రీవేంకటేశ్వరా ముందే నన్నూ యేలితివి. కానీ నిన్ను తాకు స్వాతంత్ర్యముగల ఈమె నీ నేస్తమా యేమి?

★ **ఊడిగము** – సేవ ★ **పగటున** – మురిపెముతో

సంఖ్య : 537 సంపుటము : 22 పుట: 358 రాగం : ధన్యాసి

47 **అలమేలుమంగపతి యన్నిటా జాణఁ డితఁడు**
ఇల మీ చుట్టరిక మిరవాయసుండీ ॥పల్లవి॥

వుంకించి కృష్ణుఁడు వుట్లు గొట్టీ
వేంకటాద్రిపురవీథులను
మంకుగొల్లెతలు మరి మీరు పెనఁగితే
సుంకించి మానాలు సోఁకీసుండీ ॥అల॥

పాలు వెరుగు వారవట్టీ గోవిందుఁడు
సోలిఁ గోనేటియీచుట్టులను
ఆలించి గొల్లెత లటు మీరు సొలసితే
చేలకొంగు లంటితే సిగ్గయ్యీసుండీ ॥అల॥

చేకొని వెన్నలు జుట్టీ శ్రీవేంకటేశుఁడు
వాకైననిధిమీఁదివాడలను?
కాకరిగొల్లెతలు కాఁగిలించి పట్టేరు
యేకమైతిరి మీగుట్టు లెరిఁగీసుండీ ॥అల॥ **537**

పరిచయ పరిమళం :

శ్రీవేంకటేశ్వరునిపై అన్నమయ్య వినిపిస్తున్న చక్కటి కీర్తననాస్వాదిద్దాం. ఈ అలమేల్మంగ విభుడు అన్నిటిలోనూ జాణ. మాబోటి వారికి మీ చుట్టరికము కన్నులపండుగ వంటిది సుమా! దుమికి దుమికి శ్రీకృష్ణుడై వుట్లను గొట్టినాడు. నేడు తిరుమల వీధులలో ఊరేగుతున్నాడు కానీ... వలపుకాడై గొల్లెతలు యెంతపెనగినా వారి మానములను ఎగిరి ఎగిరి తాకి చిలిపిగా నవ్వినాడు, సుమా! ఈ గోవిందుడే పాలు పెరుగులను ధారలుగా కారిపోయేట్లు చేశాడు. కోనేటి ఒడ్డున సోలిపోయివున్న గొల్లెతల మొరలాలించి సొలసిన వారి చీరెకొంగులు పట్టుకొని సిగ్గులలో ముంచెత్తాడు సుమా! నేడు శ్రీవేంకటేశుడైనా ఇంకా వెన్నలు జుట్టుతూనేవున్నాడు. వాటమైన నిధివలె వాడలలో అతిశయించినాడు. మాయకత్తెలైన గొల్లెతలు కౌగలించి పట్టుకొంటే ఏమయ్యారు. మీ గుట్టులన్నీ వీనికి యెరుకే సుమా!

★ **మంకు** – మొండితనంగలిగిన ★ **వాకైన** – వాటమైన ★ **కాకరి** – మాయకత్తె

రచయిత:

అమరవాది సుబ్రహ్మణ్య దీక్షితులు

పిలవండి	:	**అమరవాది సుబ్రహ్మణ్య దీక్షితులు**
పుట్టింది	:	**9-6-1945**
చదివింది	:	**ఎం.టెక్.**
ఉండేది	:	**ఫ్లాట్ నెం. 5., ప్లాటు నెం. 61, సిద్దార్థ అపార్ట్‌మెంట్స్, సిద్ధార్థనగర్.**
రంధి	:	**భగవన్నామ సంకీర్తన**
నచ్చింది	:	**శాస్త్రీయ సంగీతం**
నచ్చంది	:	**నక్కజిత్తులు**
మెచ్చింది	:	**సజ్జన సాంగత్యం**
లింగండి	:	00919393021360
చదవండి	:	www.geetadeksha.com
ఇవ్వండి	:	e-mail : geetadeksha@gmail.com

సంఖ్య : 275 సంపుటము : 22 పుట: 184 రాగం : సాళంగనాట

49 నీవేల తిట్టేవు నన్ను నీచేఁతలే యింతసేసె
వావాత నిన్ను దూరఁగవలెనా నాకు ॥పల్లవి॥

కోరి నీమేనిపైనున్న గుఱుతులు చూచికాక
సారె నిన్ను నవ్వ నింతచలమా నాకు
వేరే నీవాడేమాటలు వింతలై వుండఁగాఁగాక
కోరి గద్దించి యడుగఁ బొద్దువోదా యేమి ॥నీవే॥

అవ్వల నెవ్వతోచీర అంటించరాఁగాఁ గాక
దవ్వులఁ బెనఁగ దంటతనమా నాకు
నివ్వటిల్ల నన్నీఁజేసి నీవే వేఁడుకోఁగాఁగాక
పవ్వళించి మొక్క నుండఁబట్టదాయేమి ॥నీవే॥

పలునారతులలోనే పరాకై వుండఁగాఁగాక
బలిమిఁ జన్నులనొత్తఁ బంతమా నాకు
అలరి ఎవేంకటేశ అలమేలుమంగ నేనీ-
తలఁపు చూచేఁగాక దారకమా యేమి ॥నీవే॥

పరిచయ పరిమళం :

దేవి తిరుమలేశునితో ఎంత చమత్కారంగా దెప్పుతున్నదో అన్నమయ్య బాణీలో విని ఆనందించండి. స్వామీ! నీవు చేసిన పనులే నిన్నీ స్థితికి తెచ్చాయి. మధ్యలో నన్ను నిందిస్తావు దేనికి? నాకు నోరారా నిన్ను తిట్టడం తప్ప పనిలేదాయేమి? నీ ఒంటిపైనున్న మరకలు చూచికాకపోతే మాటిమాటికీ నిన్ను చూచి నవ్వులాడే మత్సరమున్నదా నాకు? నీవు చెప్పే మాటలు పొంతన లేక వింతగా వున్నాయి. అందుకని కొద్దిగా వివరించమన్నాను. నిన్ను గద్దించి శోధించకపోతే నాకు పొద్దుపోదాయేమి? స్వామీ! అవతల అదెవత్తో నీపై చీరెకొంగువేస్తే, దానికోసం నీతో పోట్లాట పెట్టుకొనే గయ్యాళితనం నాకున్నదా? నీవు చేయాల్సినవన్నీ చేసి ఇప్పుడు నన్ను వేడుకొంటున్నట్లు పవ్వళింపుకు నీతో చేరకపోతే నాకు వుండబట్టదాయేమయ్యా? పలు రతులలో, తమరు పరాకునవుంటే నిన్ను నాకుచగిరులతో ఒత్తేటంత పంతమా నాకు? ఓ శ్రీ వేంకటేశ్వరా! నేను అలమేల్మంగనయ్యా! నేను నీ మనస్సు చూస్తాను. అదెప్పుడూ, నాదే. అంతేగాని పిల్లచేష్టలు నాకు వుంటాయా?

★ **వావాత** – నోరారా ★ **దంటుతనము** – గయ్యాళితనము
★ **దారకము** – పిల్లచేష్టలు ★ **నివ్వటిల్లు** – నెఱవేఱు

సంఖ్య : 503   సంపుటము : 22   పుట: 336   రాగం : పాడి

50 **నాకు నిన్నుఁ జూచిచూచి నవ్వు వచ్చీని**
యేకతాన నన్నేలితి వేమిచెప్పేదయ్యా ॥పల్లవి॥

తొయ్యలియొక్కెతకుఁ గందువ చెప్పుకుండఁగాను
వొయ్యనే వేరొకతె నీవొద్దికి వచ్చె
చెయ్యార విత్తొకటిడఁ జెట్టొకటై మొలచె-
నియ్యెడ నీవలపిదె యేమని చెప్పేదయ్యా ॥నాకు॥

పేరుకొని యొకతెను ప్రియముతోఁ బిలువఁగా
మారుపేరుదొకతె నెమ్మది నూఁకొనె
కోరినదొకటుండఁగాఁ గొసరు వేరొకటాయ
యీరీతి నీభాగ్యము లేమిచెప్పేదయ్యా ॥నాకు॥

గక్కన వేరొకతెను కలయ సన్న నేసితే
నక్కున శ్రీదేవి నిన్ను నదె కూడెను
మొక్కొకటి మొక్కఁగాను ముంచి దీవెనొకటాయ
యిక్కడ శ్రీవేంకటేశ యేమిచెప్పేదయ్యా ॥నాకు॥

పరిచయ పరిమళం :

తిరుమలేశుని తిప్పలు చూచి ఈ వలపుకత్తెకు నవ్వు ఆగటం లేదు. రహస్యంగా నాకు చేరువై నన్నేలితివి. ఇంకా ఏమిచెప్పను? నా ఆనందమేమంటే నాలాగ నీవల్ల ఇక్కట్లు పాలైన వారిలెక్కేలేదు. ఒక తరుణి నీసమాచారం చెప్పకుండా దాచి తానే నీ దగ్గరకు వచ్చింది. నీవూ ఆశ్చర్యపోయివుంటావులే. విత్తొకటి నాటితే చెట్టు వేరొకటి మొలిస్తే మరి ఇది నీ వలపు మహిమ. మేమేమి చెప్పగలమయ్యా! స్వామీ తమరు అక్కడికీ పేరుపెట్టి పిలిచారు. తమరి పొరబాటేమీలేదు. కానీ అదే పేరున్న తమరి ఇంకొక వలపుకత్తె "ఊఁ" కొట్టి ఏమికావాలి అన్నట్లు నీదగ్గరకు వచ్చింది. కోరుకున్న దొకతె వుండగా కొసరుగా ఇంకొతె దక్కినట్లయింది తమరికి. ఇట్లావుంటాయి నీ భాగ్యములన్నీ. ఏమి చెప్పమంటావు స్వామీ! తమరు ఒకసారి వేరొక్కదానికి సైగలు చేస్తే... అప్పుడూ తమరు వూరకనేలేరు. తమరి బిగికౌగిలిలో శ్రీదేవి కూడియున్నది. ఒకదాని కోసం మొక్కితే వేరొక వరము దొరకడమంటే ఇదేమరి. ఓ శ్రీవేంకటేశ్వరా! పొట్ట చెక్కలవుతుంటే ఇంకా యేమి చెప్పమంటావయ్యా!

★ **సన్నసేసితే** – సైగచేస్తే ★ **ఒయ్యనే** – తిన్నగా

సంఖ్య : 538   సంపుటము : 22   పుట: 359   రాగం : లలిత

51 **సోబనము సోబనము చూడరే పేరటాండ్లు**
ఆ బలభద్రుఁడు ముందే యవతరించినాఁడు ॥పల్లవి॥

జనియించెఁ గృష్ణుఁడు సతమాయ ధర్మములు
జననీజనకులకు సంతోసమాయ
ననిచి యశోదానందగోపులు వెంచేరు
వొనర నందరికిని వొక్కమనసాయ ॥సోబ॥

నాలుగుచేతులవాఁడు నల్లనిమేనివాఁడు
మేలిమిసంకుఁజక్రాల మించినవాఁడు
కోలుముందుగాఁ గంసునిగుండెదిగులైనవాఁడు
వోలార్చరే యిందరికి నొక్క మనసాయను ॥సోబ॥

కోరికె లీడేరెను గోపికల కెల్లాను
తేరి కరుణించి మనదిక్కు చూచీని
గారవపుటలమేల్మంగపతి శ్రీవేంకటేశు-
నూరడించరే యిందరి కొక్క మనసాయను ॥సోబ॥

పరిచయ పరిమళం :

శ్రీకృష్ణుడే హరి. హరియే శ్రీవేంకటేశ్వరుడు అని అన్నమయ్య చాటిచెప్పారు. పేరంటాండ్లను వచ్చి మంగళ గీతములనాలపించమని, మంగళ మహోత్సవం చూడమని పురమాయిస్తున్నారు. అన్నమయ్య వారిలో ఒకరు. ఆ బలరాముడు ఇంతకుముందే అవతరించాడంటున్నారు. శ్రీకృష్ణజననం జరిగింది ధర్మము శాశ్వతంగా నిలబడ్డది. జననీజనకులైన వసుదేవుడు, దేవకి సంతోషమయ్యెను ప్రేమతో యశోదానందగోపులా బాలుని పెంచారు. శ్రీకృష్ణుడు అందరికీ తానే ఒక్క మనసన్నట్లు పెరిగాడు. ఇక ఆ బాలుడు పుట్టినప్పుడు చతుర్భుజునిగా పుట్టాడు. నల్లటి మేని నిగనిగలు వర్ణింప నసాధ్యము. బంగారు శంఖ చక్రములతో అతిశయించియున్నాడు. అంతకు ముందే కంసుడి గుండె దిగులుతో నింపాడు. అందరికీ ఒక్కటే మనసన్నట్లు ఉత్సాహంగా వుండండి. శ్రీకృష్ణుడే సర్వస్వమని తలచిన గోపికలను అందరినీ కరుణించి వారి దిక్కుకే చూచినాడు. నేడు గౌరవముతో అలమేల్మంగ పతియైన శ్రీవేంకటేశ్వరుడై కలియుగంలో కూడా అందరికీ తానే మనసు అన్నట్లు ఊరడించండి.

★ **కోలుముందుగా**– ముమ్ముందుగానే ★ **ఓలార్చరే** – ఉత్సాహంగా వుండండి